

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

ADABIY-BADIIY, MA'NAVIIY-MA'RIFIY, IJTIMOIIY GAZETA

2021-yil 30-iyul / № 31 (4638)

«ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ» КЎКРАК НИШОНИ ТАНТАНАЛИ ТОПШИРИЛДИ

Давлатимиз миллий сийёсатининг энг муҳим, устувор йўналишларидан бири барча миллатларнинг раванки учун тенг шароит ва имконият яратиш, миллатлараро муносабатларни уйғунлаштиришдир.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга йўллаган бу йилги Мурожаатномасида жамиятимизда миллатлараро тўғувлик, диний бағрикенглик муҳитини мустаҳкамлаш борасидаги ишлар изчил давом эттирилишига алоҳида эътибор қаратиб, юртимизда 30 июлни «Халқлар дўстлиги куни» деб белгилашни таклиф этди. Шунингдек, давлатимиз раҳбарининг «Халқлар дўстлиги» кўкрак нишонини таъсис этиш ҳақидаги ташаббуси ҳам қўллаб-қувватланди.

30 июль — Халқлар дўстлиги куни муносабати билан Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари кўмитасида «Халқлар дўстлиги» кўкрак нишонини мукофотланганларга тантанали топшириш маросими қарорини қилдирилганга қатъий риоя этган ҳолда бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 1 июндаги тегишли

қарорига асосан кўкрак нишони билан юртимизда яшаётган барча миллат ва элатларнинг вакиллари ўртасида миллатлараро дўстлик ва тўғувлик муҳитининг мустаҳкамлашига муносиб ҳисса қўшган, миллий маданий марказлар ва дўстлик жамиятлари фаолияти самарадорлигини ошириш борасида фидокорона меҳнат қилган, шунингдек, хорижий мамлакатлар халқлари билан дўстлик ва ҳар тарафлама ҳамкорликни ривожлантиришда самарали натижаларга эришган маҳаллий ва хорижий давлат органлари ходимлари, нодавлат ношарикорат ташкилотлари, тадбиркорлик субъектлари, ижтимоий соҳа ва оммавий ахборот воситалари вакиллари, чет элдаги ватандошлар тақдирланиши кўзда тутилган.

Кўмита раиси Рустамбек Курбанов юксак мукофотга сазовор бўлганларни самимий мураббад этиб, бугун юртимизда 130 тандан ортқ миллат ва элат, 16 та диний конфессия вакиллари ҳамжихатликда, бир оила фарзандидек яшаб, мамлакат тараққиётига муносиб ҳисса қўшаётганини таъкидлади. Қолаверса, республикамизда таълим 7 тилда — ўзбек, қорақалпоқ, рус, тожик, қозок,

киргиз ва туркман тилларида олиб борилади. Бугунги кунда 12 тилда телекўрсатув, 13 тилда радиоэшиттиришлар эфирга узатилмоқда.

Президентимиз таклифи билан бу йил мамлакатимизда биринчи марта ўтказилган «Халқлар дўстлиги куни» диёримизда миллатлараро тўғувликни таъминлаш, халқлар ўртасидаги дўстлик ва биродарлик алоқаларини аянда мустаҳкамлашга замин яратди. Дунёдаги кўзга кўринган атоқли олимлар ва давлат арбоблари кўпмиллатли ва кўп маданиятлик жамиятларни оқилона бошқариш соҳасида Ўзбекистон тўплаган ўзига хос тажриба дунёдаги қатор давлатлар учун ибрат бўла олишини яққол таъкидламоқда.

Тадбирда кўмита раиси ўринбосари Валерий Тянь бугунги тақдиримизда давлат мамлакатлар ва халқлар ўртасида дўстлик ҳолатини тараннум этиш, ривожлантириш нақадар муҳим масала эканлигини қайд этди.

Байрам тадбирида юртимизда миллатлараро муносабатларни мустаҳкамлашда кўшган ҳиссаси учун медиа тузилмаларнинг вакиллари, дўстлик жамиятлари фаоллари ва ҳамкор ташкилотлар ходимларидан бир гуруҳига мукофотлар топширилди.

— Бугунги мураккаб даврда бизнинг куч-қудратимиз дўстлик ва ахилликда экани яна бир қарра яққол сезилмоқда, — деди Қозғистон Республикаси «Дўстлик» ўзбеклар этномаданий жамоат бирлашмалари раиси Икром Ҳошимжонов. — Дўстлик, ҳамжихатликдек бебаҳо неъматни кўз қорачиғидек асраб-авайлаш бизнинг бурчимиздир. Айни пайтда Ўзбекистонда миллатлараро тўғувликни асраш борасидаги эзгу ишлар алоҳида эътирофга лойиқдир.

Назokat УСМОНОВА,
ЎЗА мухбири

ШЕЪРИЙ ЛАҲЗА

ЧҲКҚИ

Тонг ухлар. Суқунат. Шамол ҳам жимдир.
Кавказ тоғи сари чоғладим ўзни.
Тош қотдим. Чўкқига лавҳ қадаб қимдир
Ёзбиди: «Севинглар, бир-бирингизни...»

Худо суйган қай бир бандаси ёзди?
Тўхтаб, олиб қочманг кўз қирингизни.
Бизнинг телбалликлар дунёни бузди,
Одамлар, севинглар бир-бирингизни!

Меҳр — муз. Қалб — қаҳр. Қабоҳат — очун...
Зарра қум қадридан арзондир кўзёш...
Юракда қатра нур уйғотиш учун
Узилиб тушсинми фалақдан қуёш?

Энам дер: «Нафс — фитна. Гилам остидан
Чикса вайрон этар уй тўрингизни.
Омон қолмоқ учун унинг дастидан,
Болаларим, севинг бир-бирингизни.»

Кўз тўймас. Осмону ер талашамиз.
Шу ер ютмаганми Доро, Чингизни?
Хатто ўлмай туриб гўр талашамиз...
Одамлар, севинглар бир-бирингизни!

Жонимни топшириб тошу хасларга,
Чўкқига тирмашдим чирт юмиб кўзни.
Чикдим. Пастда хайрон боққан касларга
Қичқирдим: «Севинглар бир-бирингизни!»

Қичқирдим! Майсалар дод солди ростдан,
Тўфонлар чинқириб отди денгизни.
Тоғлар ҳайқирдилар — ёрилди осмон:
«Одамлар, севинглар бир-бирингизни!»

Одамлар севинглар бир-бирингизни!»

Кўчқор НОРҚОБИЛ

ДИЛДОШЛИК САОДАТИ

Шоир Чўлпон «Халқ денгиздир, халқ тўқиндир, халқ кучдир» мисралари билан бошланган машҳур «Халқ» номли шеърини «Бутун кучни халқ ичидан олайлик, Кучок очиб халқ ичига борайлик!», деган давлаткор сатрлар билан тугаллайди... Яқинда «Адабиёт» нашриётида чоп этилган Ўзбекистон халқ шоири Сирожиддин Саййиднинг «Элдошларим, дилдошларим» номли янги китобини кўлимга олиб, тўғриси, салкам бир аср нардан хали шу кунга довуруқ садо бериб турган чўлпонона чақирикни эсладим. Китобда шоирнинг янги шеърлари, адабий мақолалари ҳамда суҳбатлари жамланган бўлиб, уларда халқона пафос ва давр нафаси сезилиб турибди. Зотан, ижод аҳли — шоир ва ёзувчилар халқ дарду дилини, кўнгил манзараларини, орзу-истакларини шукроналик туйғуларини бадий ифодалар экан, уларга ҳам адабиёт мухбирлари, кенг ўқувчилар оммаси, шоирнинг ўзи айтмоқчи, «факат халқ баҳо берар, факатгина халқ ҳакам»лик қилади, албатта. Маълумки, С.Саййид ижодида Ватанини ардоқлаш, ишқ-мухаббат, бирдамлик, қадим Туронзамин тупроғи, улғулар билан гурурланиш хис-туйғуларининг шеърый талқини етакчилик қилади.

Қадим Туронзамин — суронзамин бу,
Ғоҳ тўфон, ғоҳида бўронзамин бу,
Оху афгонлари кўкларга етган,
Асрий офатларни кўргон замин бу.
Дашту саҳролари чексиз уммоним,
Қадим Туронимсан, буюк Туроним.

Бир лаҳзада хаёлан «мозийларга боқиб» санъати шоирларга хос. Бунда тасаввур тафаккурга қувват беради, тафаккур тасаввурни тизимга солади ва шоир ўз ўқувчисига хазрати Нух замонларини «Хазрати Ёфасдан тарқалган миллат» тарихининг шеърый харитасини тақдим этади. Табиийки, бунда Алломишлар мардлиги, «Ота Кўрқутлардан қолган китоблар», Манасларнинг полволлиги, Шайх Кубролар ватанпарварлиги, Мангубердиларнинг мангу калқонлиги, Амир Темурлар шону шухрати, Навоийлар бунёд этган маънолар эҳроми ва улар ассоциацияси орқали бир қатор адабий тимсоллар ўқувчи кўз олдига намоён бўлади:

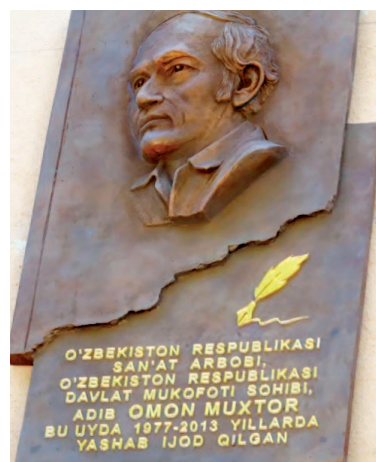
Факат бир йўл бордир — нажотга элтар:
Миллатлар, давлатлар, эллар, элатлар
Ахдлашиб, дўстлашиб, қадронлашиб,
Бирлашиб оламни обод этсалар...
Олам аҳли билан сайру жавлоним,
Давру давронимсан, буюк Туроним.

▶ 2

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Омон Мухтор таваллудининг 80 йиллиги муносабати билан адиб яшаб, ижод қилган уйга ёдгорлик лавҳаси ўрнатилди.

ТАДБИРЛАР, ТАҚДИМОТЛАР, ЯНГИ НАШРЛАР

Хотира барельефининг очилиш маросимида Ўзбекистон Бадий академияси аъзолари, таникли ёзувчи, шоирлар, адибнинг шоғирдлари ва оила аъзолари иштирок этди. Тадбирда сўзга чиққанлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 27 майдаги фармойиши мазмун-моҳияти ҳақида тўхталиб, Омон Мухтор ижодининг муҳим жиҳатларига эътибор қаратдилар. Адиб хотирасини абадийлаштириш ҳамда унинг бой адабий меросини чуқур ўрганиш ва кенг тарғиб қилиш бугунги кундаги устувор

вазифалардан бири эканлигини алоҳида таъкидладилар.

— Ёзувчини ҳаётлигида кўрган бўлмасам ҳам шеърлари, асарлари орқали унинг ички ва ташқи дунёсини ўрганиб, сиймосини яртшига ҳаракат қилдим, — дейди ёдгорлик

муаллифи Оллаберган Аллаберганов. — Ўрганиш жараёнида шунга амин бўлдимки, Омон ака ҳаётини борича севадиган одам бўлган экан. Ижодига ҳам ҳаёт нафаси уфуриб туради.

Дарҳақиқат, таникли шоир ва носир Омон Мухторнинг бизга қолдирган адабий мероси салмоқли. Унинг биринчи «Чорлар қуёшли йўллар» шеърый тўплами 1966 йилда чоп этилган. Шундан сўнг у шоир, хикоянавис, қиссанавис, романнавис сифатида йигирмадан ортқ китоб нашр

ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ ФАОЛИЯТИДАН

этирган. Адибни яқиндан билладиган ёзувчи, шоирлар ҳамда оила аъзолари хотира

барельефи пойига гуллар қўйиши.

Руминиянинг «Мустақил газетаси» ҳамда 6 сайти шоира, «Китоб дунёси» газетаси бош муҳаррири Хосият Рустамованиннг туркум шеърлари ва кундалиқларини румин тилида эълон қилди. Ушбу нашрлар шоира ижоди ҳақида батафсил маълумот берди.

— Николай Лабиш ва Михай Эминескунинг румин шоирлари экани хотирадан кўтарилган экан, — деди шоираниннг ўзи

ижтимоий тармоқда берган интервьюсида. — Уларнинг кўп-лаб шеърларини Фароғат Камол таржимасида ўқиб, яхши кўрдим.

Донецк шаҳрида нашр этиладиган «Автограф» адабий журналининг июль-август сониди ҳам 9 нафар ўзбекистонлик ижодкорнинг асарлари эълон қилди. Жумладан, Рустам Мусурмон, Николай Ильин, Иброҳим Йўлдошев, Хуршид Дўстмуҳаммад, Лукмон Бўриқон, Назар Шохин, Фуркат Алимардон, Фарҳод Эшонов асарлари хорижий ўқувчилар ҳуқмига ҳавола қилинган. Бундан ташқари, журналининг «Эртақлар» рунда фантаст-ёзувчи Муҳаббат Йўлдошеваниннг эртақлари берилган.

УЮШМАГА ЯНГИ АЪЗОЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида 30 июль — Халқлар дўстлиги куни муносабати билан юртимизда яшаб ижод қилаётган 14 нафар турли миллат вакиллари бўлган ижодкорлар уюшма аъзолигига қабул қилинди.

ни мустаҳкамлашда ҳисса қўшаётган ижодкорларнинг уюшма аъзолигига қабул қилинганлиги билан қутлади.

Маълумки, юртимизда рус, қозок, тожик, қорейс каби қатор миллатлар ахил ва иноқликда яшамоқда. Қардош

миллатларга мансуб ижодкорларнинг бадий асарлари мунтазам нашр этилмоқда ва ўз ўқувчиларини топаётир. Давлатимиз томонидан, миллати, динидан қатъий назар, барча фуқаролар учун тенг шароитлар яратилган. «Халқлар дўстлиги куни»ни белгилаш ва кенг нишонланишида ҳам халқимизга хос бағрикенглик ва азалий дўстлик ғоялари ўз ифодасини топган.

Учрашув сўнггида уюшма аъзолигига қабул қилинганлар ўзларининг дил сўзларини изҳор қилиш баробарида турли тилларда ёзилган ижод намуналаридан ўқиб беришди.

Шухрат АЗИЗОВ

Айни кунларда дунё ахлининг нигоҳи Токиода бўлиб ўтаётган Олимпия ўйинларига қаратилган. Афсонавий Кунчиқар мамлақати мураккаб даврнинг барча таллавларини пухта эътиборга олган ҳолда, Олимпиада ўтказишга жазм этилишининг ўзиёқ катта жасорат, дейишга аризулик. Токио-2020 – энг қатгис, тахликали ва зиддиятли Олимпиада сифатида тарихда қолиши учун жуда кўп сабаблар мавжуд.

Авалло, дунёда шиддати хануз сўнмаётган пандемия офати ташкилотчилар олдига мисли кўрилмаган талаблар қўйди. Кенг қўламли чекловлар ўз навбатида спортчиларнинг жисмоний тайёргарлик кўриш жадвалига ҳам кўтилмаган ўзгаришлар киритди.

Олимпиада нафақат спорт, балки инсоният тўрт йиллик ҳаётининг ўзига хос сарҳисобидир. Бўм-бўш

хақида шакланган эски тасаввурлар кескин ўзгараётган. Масалан, учинчи кун якунларига кўра 51 та жамоа турли кийимдаги медалларни қўлга киритди. Жумладан, 23 та мамлакат спортчиларига олтин медал олиш насиб этган ва улар орасида Ўзбекистон ҳам бор.

26 июлдан кейин Хитой олимпиячилари етакчилиги бой берди. Олимпиада мезбони Япония атлетлари 8 та олтин медални қўлга кири-

25 июль кунги бахсларда польшалик Сандра Драбикни енгиб, Олимпиадаларда ўзбекистонлик аёл боксчиларнинг илк галабаси муаллифига айланган Турсуной Раҳимова навбатдаги жангини ўтказди.

Фанат Қахрамонов (-75 кг) козогистонлик Абилян Аманқулга қарши жанг ўтказди. Элнур Абдураимов (-63 кг), Шаҳобиддин Зоиров (-52 кг) ва Бобо-Усмон Ботуров (-69 кг) ҳам курашни давом эттирмоқда.

Бешинчи кунги бахслардан кейин Ўзбекистон делегацияси 1 олтин ва 1 бронза медал билан умумий рейтингда Хорватия ва Эстония билан бир хил натижага қайд этган ҳолда 24-26-ўринларни бўлишиб турибди.

Таъкидланганидек, Олимпиада – дунёдаги давлатлар, халқлар ва миллатлар турмуш тарзи, ютуқлари, орзу-ниятлари ва интилишларининг ўзига хос кўзгуси. Бу майдонда ға-

ДИЛДОШЛИК САОДАТИ

Давоми, бошланиши 1-саҳифада

С.Сайиддиннинг “Туронзамин” шеър шундай ободликка доир эзгу ниятларга пайванд мисралар билан туганчага етади. Узок ва яқин замон ўзбек адабиёти тарихида Ўзбекистон, Туркистон, Турон — она замин шаънига айтилган шеърлар етарлича топилади. Бироқ С.Сайид камровни кенроқ олади, зарур бўлса, сўзини кардошлари шеvasига буриб айтади; буюк алломалар киндик қони тўкилган тупроқни йилмошу тугёнлар, марду майдонлар ва илму урфонлари билан уйғун тавсифлайди.

“Бу кунлар талқини”да эса шоир замондошини ўз дилига, теvarак-атрофига, ўзаришларга, замон янгилинишларига теран назар билан қарашга чорлайди. “Авал назар солгил элдошларингга, Замондош, заминдош, дилдошларингга”. Давр нафасида, замон кўркида, одамлар кўксига “буюк бир уйғониш зоҳир” — шоир давр кишининг диққат-эътиборини шу янги замонда Яратгучи инъом этган сийлов-неъматларга қаратади.

Бутун замин аҳли вабо деган бағлойи офатдан азоб тораётган бир маҳалда ўзини элига элдош, улар дилига дилдош билган қалби уйғок одам — шоир сукут сакламайди. Изтиробга тушади, безовта бўлади, ўйланади, одамлар дарди ва кўнглига назар ташлайди. Дарвоқе, иждоқор учун ҳамма замонларда ҳолу қол назари муҳимдир; нуктаи назар эса хар нарсадан муҳим, албатта. Шу маънода жуда кўп адиблар ижодида давр вабоси — “Covid-19” балосининг адабий талқинлари пайдо бўлди. Айни мавзуга С.Сайид ҳам мурожаат қилди. Янги китобига қирган “Нусрат дўхтир”, “Ибн Сино ўғитлари”, “Италия дўхтирлари”, “Шифокорлар жанг майдонида” каби қатор шеърларида башариёт бошига келган синовли кунлар сабоқларидан, огоҳлик ва “Гиппократ қасамин

жойлаб сийнага, Сиз таъзим қилгансиз Авиценнага” дея оригинал қофиялари (Авиценна — сийна, Авиценнага — вақдинага) билан шифокорлар матонатидан сўз очади шоир. Бу синов одамларни “Фикр этишга, шукр этишга ўргатди”. Одамийлик қадридан, сабрдан, муомаладан, хар бир кимса ўз умр мазмуни хуусида мундоқ дўппини ёнга кўйиб ўйлаб кўришдан сабоқлар берди; кўнглини ғуборлардан, қирлардан тозалаш заруратидан дарс берди. Загин аҳли безовта, холбуки, дунёдаги хар қандай инсон учун энг “Катта бойлик — Хотиржамлик билан соғлик”. Бу шоир хулосаси — шарқ хикмати. Дарҳақиқат, шоирнинг яна бир ҳаётгий хулосаси ҳам бор: “Бутун дунё букун буюк жанггоҳ эрур, Ғолиб улдир — қай эл хушёр огоҳ эрур”. С.Сайиддиннинг янги китобига қирган янги шеърлар мазмун моҳияти эл ичида юрган иждоқорнинг кўнгли манзараларидан дарак беради.

Шу билан бирга “Элдошларим, дилдошларим” китобидан ўрин олган адабий мақолалар ва суҳбатларида шоир янги замон адабий сийсати-га доир фикр-мулоҳазаларини баён қилади. Одатда чинакам иждоқор ўз адабий-эстетик қарашларини турли илмий атамалар гирдобига ташламай аниқ, лўнда ва қиска баён қилади. Жумладан, С.Сайиддиннинг бу китобидаги фикрлар эл-эрт тақдир, адабиётнинг кечаги кун — Навоий ва Бобурлар сўзининг қадри, адабиётнинг бугунги кун — иждоқорлар эътиборига юк, ўзглигини кўрсатмоқ учун адабиёт майдонига кириб келадиган ёшларга сирли, залворли ва бадий сўзининг маъсулиятдан сабоқ берил билан боғлиқ, албатта. “Алишер Навоий асарлари илохий маърифат нури билан суғорилгани учун ҳам неча юз йиллар давомида дунё китобхонлари кўнглини, онгу шуури ва тафаккури ни мунаввар этиб келмоқда” — айни жиҳат Ҳазрат ижодида жуда муҳим тамойил, тўғрироғи, асос-негизини

ташқил этади. Шоир адабий мақолалари, суҳбатлари таркиби шеър билан зийнатлашади:

Берунийлар, ибн Синолар, Улугбеклар, Бобур Мирзолар! Қуриб кетмиш қандай бинолар! Ёш кўнглилар қалқини керак, Навоийни ўқини керак!

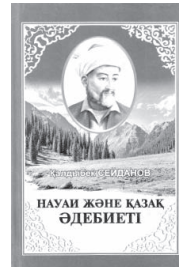
Илм-маърифат ва абадий иждоқ ёшлар ўқини ва ўрганиши, ибратлиниши ва интилиши лозим бўлган маёқ — аждоқларнинг ҳаёт йўли ва мероси, амали ва сўзи. Улар дунё аҳлини лол қолдирган маънавий эҳромларни, маърифат қўшқини бунёд этишди. Фақат хар бир ёш бу муҳташам бинолар зиёратига муносиб покдил бўлиб бормоклари лозим. Шундагина меросхўрлар баҳайбат қопулардан маърифат қошонасига дадил қира олишади. Шундагина Қошғарилар билан “Девон” тилида сўзлашади. Шундагина улар “Берунийнинг ақл машғали”ни қўлга киритишади, Мирзо Бобур хижрони сабабларини англашади, жадиларнинг хуррият ишқига ёнган юрак оловлари тафтини сезишади. Умуман олганда, С.Сайид адабий қарашларида китобга, адабиётга, устозларга, ёшлар иждоқига ва мамлакатдаги бунёдкорлик ишларига самийий муносабати, давр адабий сийсатининг энг муҳим тамойилларини теран тушуниши сезилиб туради.

Сирожиқдин Сайид кўнгли одами, у Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раҳбари. Табиатига кўра ўзаро нисбатан тафовутли бундай юмушни битта одам бағоватга маъқул келадиган тарзда холис адо этиши, тўғриси, осон иш эмас. Лекин Сирожиқдин Сайид халқ ичига бутун руҳи, жони, вуҷуди билан кириб бориб ишлаётган, самарали иждоқ қилган шоир...

Бу гаплар исботини “Элдошларим, дилдошларим” китобидан топасиз, муҳтарам газетхон!

Баҳодир ҚАРИМ, профессор

ЯНГИ КИТОБЛАР

Яқинда “Адабиёт” ҳамда “Tafakkur” нашриётлари томонидан профессор Қалдибек Сейдановнинг “Навоий ва қозок адабиёти”, “Қардошлар” номли китоблари нашр этилди.

“Навоий ва қозок адабиёти” уч бўлимдан иборат бўлиб, китобнинг “Қозок — ўзбек ўзаро адабий муносабатлари

графияси эса ўзбек-қозок халқларининг ўзаро дўстлик ҳамда адабий-маданий алоқаларига бағишланган. Муаллиф ушбу монографиянинг “Қозок-ўзбек ўзаро алоқалари тарихидан” деб номланган дастлабки бобида хар иккала қардош халқ адабий алоқаларининг тарихий илдизларини ёритиш билан бирга, “Навоий ва қозок адабиёти”, “Навоий ва Абай” мавзуларида ҳам қалам тебратган.

XX аср ўзбек-қозок адабий алоқалари тарихи борасида сўз юритилганда, Ҳамза, С.Сейфуллин, М.Авезов, Ойбек, Ғ.Ғуллом, С.Муқонов, А.Тожибоев, Миртемир сингари атоқли иждоқорлар ўртасидаги дўстлик алоқалари ҳамда уларнинг иждоқий ҳамкорликлари хуусида фикр юритилган. Айниқса, ўтган асрда ўзбек ва қозок назмио насрида икки халқ ҳаёти, ёндош ва қондош юрт ўғил-қизларининг ёркин образларини ўзаро тасвирлаш бобидаги ўхшашликлар ҳамда фарқли жиҳатларга алоҳида эътибор қаратилганлиги билан диққатга сазовордир.

Ўз муҳбиримиз

ДЎСТЛИК ТАРАННУМИ

хақида сўз” деб номланган биринчи бўлимида ўзбек-қозок халқлари адабий алоқаларининг тарихий илдизлари хуусида сўз юритилди. Ҳазрат Навоий ҳаёти ва иждоқ таҳлил этилган иккинчи бўлим “Асл сўзнинг отаси” деб номланган.

“Навоий ва Абай” сарлавхали учинчи бўлимда Навоийнинг қозок шоирлирига, хуусан, Абай иждоқига таъсири хақида сўз юритилган.

Қалдибек Сейдановнинг “Қардошлар” номли моно-

ОРЗУ-НИЯТЛАРИМИЗ КЎЗГУСИ

ўриндиклар, деярли томошабинларсиз ўтаётган мусобақаларни кузатиб, ана шундай хулосага келасиз. Пандемия боис, чет эллик муҳлисларнинг Японияга келишлари тақиқланган. Барча терма жамоаларга 10 минг нафар япониялик муҳлислар бирдек ишқибозлик қилишади. Очқилиш маросимида майдонга олиб чиқилган машғалани тиббиёт хамшираси қабул қилиб олди. У анча масофани босиб ўтгач, ногиронлик араваҳасида ўтирган спортчиға тиз чўкиб машғалани узатади. Буларнинг барисида катта маъно-мазмун мужассам...

Спортчиларимизнинг Риодаги тарихий ютуқлари хануз эсимизда. Ўзбекистон XV Рио ёзги Олимпиада ўйинларини тарихий натижа билан якунлаган эди. Ўйинларнинг жами 13 медали (шундан тўрттаси олтин) ни қўлга қиритган терма жамоамиз умумжамоа ҳисобида 21-ўринни эгаллаган, Ўзбекистон энг зўр натижа қайд этган иккита МДХ давлатидан биттаси бўлган.Марказий Осиёда эса, Рио Олимпиадасини энг пешқадам мавкеда якунлаган эди.

Мамлакат олимпиадачилари ва паралимпиячилари бу йилги Токио Ёзги Олимпиадаси учун эса, 100 дан ортик лицензияни қўлга қиритишган.

Дастлабки кунлардаги бир нечта мағлубиятлардан сўнг, ниҳоят, хушхабар келди: Таэквондо бўйича 68 кг вазн тоифасида Улугбек Рашитов финалда амалдаги жаҳон чемпиони, британиялик Брэдли Синденни мағлубиятга учратиб, олтин медалга сазовор бўлди. Улугбек Рашитов — Олимпиада чемпиони!

Дзюдочи Давлат Бобонов бронза медални қўлга қиритиб, Ўзбекистон делегациясига иккинчи медални тақдим қилди.

Токио Олимпиадасининг дастлабки натижаларига кўра, терма жамоалар

тиб, биринчи ўринга кўтарилишди. Умумжамоа ҳисобида АҚШ иккинчи ўринга кўтарилди. Биринчи кунни медалсиз якунлаган америкаликлар кейинги икки кунда 14 та медални «қалаштириб ташлашди».

Дастлабки уч кун натижаларига кўра германиялик атлетлар хатто кумуш медал ҳам олишмаган таажжубли. Немисларда сувга сакраш, камондан отиш ва қаноэда қўлга қиритилган учта бронза бор, холос.

Россиялик спортчилар ўз байроғи ва мадҳиясидан маҳрум қилинган бўлса-да, ёмон иштирок этишмапти. Улар тўрт кунда 14 та медални қўлга қиритиб, жадвалда тўртинчи бўлиб туришибди.

Учинчи ўринда эса Хитой. Ҳозирда Токио майдонларида энг кўп (18 та) медал қўлга қиритган хитойлик спортчилар оғир атлетикада энг кучли эканликларини исботлашда давом этишмоқда.

Ҳали кўпчилик давлат эканини билмайдиган Косово жамоаси аллақачон иккинчи олтинини ҳам ютди ва 8-ўринда бормоқда.

Кўшиларимиз козогистонликлар эса аллақачон учта медални нақд қилиб бўлишди — ўртча кунига биттадан медал.

Бугунги бахсларда 6 нафар ўзбекистонлик спортчи 5 спорт тури бўйича ўз омадини синаб кўради. Жумладан, бокс жамоамизнинг 3 нафар вакили рингга чиқади, энг оғир вазни дзюдочиларимиздан бири — Муҳаммадқарим Хуррамов (100 кг) бахсларга киришади.

Шунингдек, Ўзбекистон бокс жамоасининг уч нафар вакили — Баҳодир Жалолов, Турсуной Раҳимова ҳамда Фанат Қахрамонов ўз жанглариини ўтказишади.Баҳодир Жалолов (+91 кг) Олимпиададаги илк жангини озарбойжонлик Муҳаммад Абдуллаевга қарши ўтказди.

лаба, албатта муҳим, аммо мамлакат ва шахс эришган азалий мавке ва обрў-эътибор ҳам катта аҳамиятга эга. Масалан, ўзбек ва жаҳон спортга афсонаси, гимнастикачимиз Оксана Чусовитинанинг терма жамоамиз сафида эканининг ўзиёқ дунё жамоатчилигининг ҳавас ва ҳайратларига сабаб бўлди. Уч қарра жаҳон чемпиони, Европа чемпиони, Осиё ўйинлари чемпиони Оксана Чусовитина гимнастика тарихида 8 та Олимпиада ўйинларида қатнашган ягона инсон (1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012, 2016, 2020) ҳисобланади. АҚШ гимнастика жамоаси “Буюк Чусо” билан суратга тушиб, спортчилар бундан фахрлинишларини изҳор қилишди.

Севимли спортчимизнинг Токио Олимпиадасидаги иштирокини дунё аҳли катта ҳаяжон билан кузатди. Ахир, 46 ёш — хар қандай спортчи учун ақл бовар қилмас ютуқ ва матонат рамзи саналади. У финалга чиқа олмаган бўлса-да, номи Олимпиада ўйинлари тарихида абадий қоладиган ғолиб, дея эътироф этилаётган. Афсонавий спортчининг сўнгги чиқишини аренадаги расмийлар ва гимнастикчилар тик турган ҳолда, узок қарсақлар билан олқишладилар. Барча рақиблари у билан суратга тушди. Оксана ҳам кўз ёшларини тия олмади. “Бу менинг сўнгги Олимпиадам бўлади, мен спортни тарк этаман”, — деди у.

Олимпиада энди тобора қизикарли бўлиб бораверади. Жамоавий бахслар қизийди, медаллар сони кўпаяди. Ўзбекистон терма жамоасининг энг умидли, сараланган атлетлари майдонга чиқишини бошлашади.

23 июль кунни старт олган Олимпиада 8 августга қадар давом этади.

Бахтиёр ХАЙДАРОВ

ТАРЖИМА САНЪАТИДАН – НАФИС ДИПЛОМАТИЯ САРИ

Тарихдан маълумки, буюк аждоқларимиз юртимиз доврўғини бутун дунёга ёйган. Ўрта асрлардан буён Ғарб мамлакатларида эл-юртимиз тарихи ва маданияти, тили ва адабиёти, бор қадимий ва бой маънавий меросимиз чуқур ўрганиб келинган.

Ваганимиз истиклолга эришгач, жаҳон адабиётининг шох асарларини ўзбек тилига таржима қилиш билан бир қаторда, бизнинг илмий, бадий ва тарихий асарларимизни ҳам дунё тилларига, жумладан, француз тилига таржима қилишга алоҳида эътибор берилмоқда.

Бир пайтлари француз адабиётининг машҳур намуналари рус тили орқали ўзбек тилига таржима қилинган. Ўтган асрнинг сўнгги ўн йилликларига келиб француз тилидаги асарларини бевосита, яъни тўғридан-тўғри ўзбек тилига таржима қилиш бошланди.

Бироқ Виктор Гюго ва Александр Дюма каби забардаст адиблар бадий услубларининг сайқал топишига хизмат қилган жозибатор француз тилини мукамал даражада билдирганлар санокли экани ҳам бор гап. Шу маънода, айни соҳани юртимизда француз таржимашунослиги мактабининг асосини ва даргалардан бири — Шоазим Миноваровсиз тасаввур қилиб бўлмайди.

Мохир таржимон, ўз касбининг устаси, камтарин инсон Шоазим Миноваров 1951 йилда Тошкент шаҳрида — жадидчилик мактабининг йирик вакили Мунавварқори Абдурашид-

онов хонадонидида туғилган. Дарвоқе, 2020 йилда Ўзбекистон Президенти Фармониға кўра жадидчилик ҳаракати намояндалари — Абдулла Авлоний, Маҳмудхўжа Бехбудий ва Мунавварқори Абдурашидонов “Буюк хизматлари учун” ордени билан тақдирланганда, Шоазим ака маърифатпарвар бобосининг муносиб вори сифатида ана шу юксак давлат мукофотини қабул қилиб олган.

Ш.Миноваров 1973 йилда Ўзбекистон Миллий университети француз тили ва адабиёти мутахассислиги бўйича таҳсил олиб, кўп йиллар давомида турли масъулиятли лавозимларда ишлаган. Жумладан, собиқ СССРнинг Гвиняедаги элчихонасида, Жазоирдаги бош консулхонада хизмат қилган.

Истиклол йилларида Шоазим ака Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита раисининг биринчи ўринбосари, раиси, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси, Ташқи ишлар вазирининг ўринбосари, Ўзбекистоннинг Мисрдаги Фавқулодда ва мухтор элчиси, Тошкентдаги Француз альянсини раиси, Ислам цивилизацияси марказининг директори лавозимларида самарали фаолият олиб борди.

Айни пайтда Ш.Миноваров Ўзбекистон Республикаси Президентининг маслаҳатчиси, шу билан бирга Ўзбекистон маданий меросини ўрганиш, сақлаш ва оммалаштириш бўйича бутунжаҳон жамияти бошқарув кенгаши аъзоси ҳисобланади.

Шоазим ака билан илк юзма-юз танишу-вимиз 1993 йил октябрида — қамина Ўзбекистоннинг Франциядаги биринчи Фавқулодда ва мухтор элчиси ҳамда ЮНЕСКОдаги доимий вакили бўлиб иш бошлаган даврда кечган. Кейинчалик, 1996 йили — Амир Темур юбилейи муносабати билан Парижда ўтказилган расмий тадбирларда ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Францияга расмий таширифи чоғида Ш.Миноваров давлат бошлиғининг француз тили бўйича таржимони сифатида нечоғлик маҳорат билан ишлашини бевосита кузатганман.

Ш.Миноваров бадий адабиёт таржимони сифатида француз адибларининг бир қатор асарларини ўзбек тилига тўғридан-тўғри таржима қилгани ҳам диққатга лойиқдир. Хуусан, Шарль Перроннинг “Она ғоз эртақлари”, “Қизил қалпоқча”, “Қулолим ёки биллур бошмоқчалар”, “Устаси фаранг ёки этик қийган мушук”, “Сехргарлар”, “Қоқилдор Рикс” каби эртақлари, Ле Клезионинг “Одель. Мондо ва бошқа ҳикоятлар” асари, Франсуа Морьякнинг “Илонлар қомиди” романи, Чарльз Диккенсининг “Қатта умидлар” романи (инглиз ва рус тилларидан), Монтескьенин “Форе нома-

ри” асари, Люсьен Кереннинг “Буюк Темур” пьесаси, Патрик Модьянонинг “Тўй саёхати” романи, Мопассаннинг ҳикоялари шулар сирасига қиради.

Шу билан бирга Ш.Миноваров миллий маънавиятимиз бойлиги ҳисобланувчи бир қанча китобларни, жумладан, таникли ўзбек адиби Эркин Аъзамнинг “Алвидо, эртақлар” номли асарини, ЮНЕСКОнинг “Темурийлар Уйғониш даври” китобини француз тилига таржима қилган. Амир Темурнинг “Темур тузуклари” асари ўзбек, форс, рус, инглиз ва француз тилида ягона жилдда жам ҳолда Шоазим Миноваров раҳбарлигида Ислам цивилизацияси марказининг бир гуруҳ илмий ходимлари томонидан нашрга тайёрланган.

2020 йилда Шайх Абдулазиз Мансур томонидан тайёрланган “Қуръони карим маъноларининг таржима ва тафсири” китоби нашрдан чиққан. Ушбу муборак нашрнинг тахир хайъати аъзолари ҳисобланувчи таникли олимлар сафида Шоазим Миноваров ҳам бор. У киши адабиётшунос сифатида ҳам қўллаб қўлланган чоп эттирган, мақолалари маъбуотда мунтазам эълон қилинмоқда.

Хар бир таржима қилинган асар халқларни бир-бирга яқинлаштиради, маданиятлар, маънавиятлар, тилларни бойитишга хизмат қилади. Ш. Миноваровнинг “Чўлпон Францияда” номли мақоласида қайд этилганидек, “Таржимачилик ёзма адабиёт билан бир пайтда пайдо бўлган. Агар Ибн Сино, Беруний, Улугбек каби

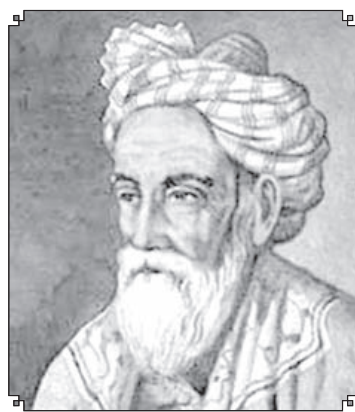

олимлар Птолемей, Платон, Гиппократларнинг асарларини араб тилига ва Толедода (Испания) Ўрта асрларда фаолият кўрсатган таржимачилик мактабидарига Шарқ олимлари асарларини лотин тилига ўғирмаганларида, инсоният қўллаб илмий-маданий бойликлардан маҳрум қилинган бўларди”.

Ҳақиқатан ҳам, олис тарихга назар солсақ, Биринчи ва Иккинчи Уйғониш даврларида халқлар, маданиятлар ва адабиётларнинг ўзаро яқинлашиши ҳамда бир-бирларидан куч-қувват олиб яқил юксалишида айнан таржимонларнинг ўрни ҳамда аҳамияти беқиёс бўлганини кўрамиз. Шундай экан, Учинчи Ренессанс сари дадил одимлаётган янги Ўзбекистоннинг янада юксалиши йўлида Шоазим Миноваров каби фидойи зиёлиларимиз хали кўп хизмат қилишларига аминимиз.

Ақмал САИДОВ, академик

Умар ХАЙЁМ

РУБОИЙЛАР

Дунёнинг тилаги, самари ҳам биз,
Ақл кўзин қораси — жавҳари ҳам биз.

***

Сен-мендан олдин ҳам тун-қун бор эди,
Айланган фалак ҳам бутун бор эди.

***

Кулол дўконига кирдим бир сафар,
Дастгоҳда ишларди уста кўзагар,

БИЗЛАР БЎЛМАСАК ҲАМ ЖАХОН БЎЛГУСИ

Гадо қўлидану шохнинг бошидан
Кўзанинг бўйни-ю дастасин ясар.

***

Бизлар бўлмасак ҳам жаҳон бўлгуси,
Бизлардан на ному нишон бўлгуси,

***

Дилим илмлардан маҳрум бўлмабди.
Бир сир қолмабдики, мавҳум бўлмабди.

***

Кекса, ёш — ҳаётга ҳар кимки етар —
Ҳаммаси изма-из бирма-бир ўтар.

***

Афсуски, йиғитлик мавсуми битди,
Кўклар ўтиб кетди, қиш келиб етди.

***

Бир ғариб кўнглини қила олсанг шод —
Яхшидир ер юзин қилгандан обод —

***

Бу кун келар экан қўлингдан зинҳор,
Азизлар хотирин шод эт, эй дилдор.

***

Келолмагач қайтиб ушбу оламга,
Кўркамен, етмасмиз ёру ҳамдамга.

***

Ўзни доно билган уч-тўртта нодон
Эшак табиятин қилур намоён.

***

Мисоли бир олтин кўза бу дунё,
Суви гоҳо ширин, аччиқдир гоҳо,

***

Мени халок этмиш гаму хижронинг,
Этагингни тутдим кетган замонинг.

***

Бир қўлда Қуръону биттасида жом,
Баъзида ҳалолмиз, баъзида ҳаром,

***

Дилим бўлган эди битта ёрга зор,
У ўзга бир ерда ғамга гирифторм.

***

Ўлик-тирик кимни қузатқувчисен,
Тарқоқ коинотни тузатқувчисен,

***

Бозорда бир кулол кўрсатиб ҳунар,
Бир бўлак хом лойни тепиб пиштар,

***

Кетишдан кўрқмайман мен бу дунёда,
Чунки у дунёда умрим зийда.

***

Агар мулкнинг Миср ё Рум ёки Чин,
Ё ҳукмингда бутун ер юзин тутгин,

Форс тилидан Шоислом ШОМУҲАМЕДОВ
таржумаси

Учинчи ҳафтадирки, ёзги яйловда кўноқлаб
келаятган Жавлонга бу қадар узоқлаб қолиши
ўзига нечоғлик ноқулай туюлса, яйлов эгаси Зариф
жўрасига, аксинча, шунчалик маъқул эди.

У бежиз хўрсинмасди: шахарнинг гарби-шимойли
мавзеларидан бирида бўйланиб турган тўққиз қаватли
турар жой биноларидан бирининг учинчи қаватидан
ўрин олган икки бўлмали хонадони ҳавас қиларди эмас —
поли бўёқсиз, деворлари гулгоғозсиз, жиҳозлари бир
неча идишу кичик хонадаги ғирчилдоқ эски дивандан
иборат эди.

Бирок ҳар қандай ёмоннинг яхши бир жиҳати бор
деганидек, уйнинг аборғ холати бемалол ижод қилмоғига,
унинг таъбири ила айтадиган, қайноқ ижод оғушида
бахузур гувранмоғига доимо ҳалақит бериб келган вақт-бевақт
келди-кетдиларга кескин чек қўйган — остона хатлаган
хеш-биродари борки, уйнинг ахволини кўриб, аввалгига
анқар, сўнг, нимаси бу, дея томоқ кириб-томоқ кириб,
кифт учираб; бурун жийириб, қош чирмираб ва шу кетганча
қайтиб қорасини кўрсатмас эди.

Эшик қоқиб келганлар орасида фақат Зариф
жўрасигина уйнинг ночор холатини кўрса-да, кўрмасликка,
сезса-да, сезмасликка олиб, чурк этмаган, мўйлови четини
чайнаб, келиндан ман-зилингни олиб келавердим, дея
асосан унинг рафторига аҳамият берган ва сўнг дўстини
зўр емакхоналардан бирига бошлаган, тўқис дастурхон
бошида ушбу сафар масаласини кўндаланг қўйиб деган:
“Рангинг кетиб, қишдан ўлмай чиққан кўтарам жонлиқдан
фарқинг қолмабди! Туршишдан юрагим эзилди, кўксим
аччиқ селга тўлди! Қовоқ уюмай, аввал гапни эшит! Эмасам,
манову шашлик сихини бикинингга текиб оламан! Жаҳлим
кўзиса, аяб

ўтирмаслигимни яхши биласан. Кўклар билан
ёзги яйловга кўчиб чиққанмиз, ўтов тикканмиз. Кузгача
ўша ердими. Кечадан таътилда экансан, биз томонларга
бориб, тоғ ҳавосидан ютиниб, кўзи этига тўйиниб келсанг
ёмон бўлмасди. Баҳонада ҳам кўноқлаб, ҳам уни-бунни
чизгилаб қайтардинг. Ахир чизмасдан туролмайсан-ку
сен...” Бу тақлиф Жавлонга маъқул тушган эса-да,
“уйни эпаккага келтириб олсамми девдим”, дея ўзича
ноз қилган бўлган. Бундан жўрасининг газзаби тошиб:
“Этаги туртилган ёш боладек тарашланишни бас қил!” —
дея бошлаб сўқиб бергач, бир ҳафта тоғу тоғида айланиб
келишни режалаштирар экан, тонгни ўтовда қаршилаш
нечоғлик роҳатбахшлиги эсига тушиб, мамнун жилмайиб
қўйган.

Тонгда уйғонибқў ўтов ичи, анжомларини
мароқ билан кўздан кечириш унинг энг зўр эрмаги эди.
Дастлаб ўтов тепасидаги чангарокка кўз ташлайди.
Чангарокни офтобга, унга маҳкамланган увуқларни
тарамланган куёш нурига қиёёлаган ҳолда бундан
хузурланаётган боладек, кўрпани энгагига тортганча,
ноқрига термулиб ётади. Кейин ўтов шифтини зеблаб
турган турли ҳажм ва тусдаги тузмаларга, увуқ ва
керагалар туташ жапсаларга,

лайман деб, сўқиб ташлардинг, уриб ташлардинг!
Ё чеби билан уришимни истаяпсанми?”

Бу ўтли қаҳр замиридаги оламга сигмас меҳрдан
Жавлон сиртдан ўпқаланиб, ботинан тоза севинган,
шундайин дўст берган ҳудода шукрлар айтган.

Эшик кулфининг омонатлигига келсак, бу —
ғирт ёлғон эди.

Токка жўнаш олдидан хабар олгани келган кўшнни
кўпқаватли уйлардан бирида ижарада туривчи укашонига:
“Дўстинг зўр ва зўм бўлса-да ёмон экан, ука. Дўст
амрига итоат этиб, таътилни тоғда ўтказадиган бўлдик”, —
дея ҳазил аралаш мактанганда, қошидаги кадрдонни
қулим-сириб: “Уй эгаси билан созимиз чиқишмайроқ
турибди, сиз қайтганча уйингизда яшаб турсам майлими,
ака?” — дея ундан қалитни олиб, уйга эғалик қилиб
қолган эди.

Жавлон укашони билан икки ой нарисиди, ёмғирли
кечда танишган. Ўша окшом қайф устида уйи яқинидаги
бетон ариқка йиқилиб тушаркан, шу ондаёқ тепасида
пайдо бўлган истарсан иссиқ новча йиғитга сир бермаслик
важидан ҳарчанд тиришмасин, ўзини унглашга қурб
етмаган. Бошда йиғит унинг кўлтигидан тутиб эшикка
суяб келган, ёлғиз туришини фахмлагач, шу суяшда
тўғри ичкарига олиб кирган, чироклар ёқилиб, ойнаванд
эшиги ланг очик хона-

ўзини нечоғли даражада орсиз ва юзсиз кўноқ
сифатида хис этмасин, дўстининг роишинга итоат
этган ҳолда таътилни яйловда адоқлаши тайин эди.

Бугун ўтган кунни эрталаб бошлаб қўйган суратини
ниҳоялаб, қайфияти соз ҳолда ўтовга қайтганида, куёш
уфқка оккан, арчали дўнглиқлар ва қоялар ўзи қизғиш
тус ола бошлаганди. У кўшнни туздан қулиб чиқиб келган
Зариф жўрасига жилмайиб билан хушнудлигини билдириб,
қўлидаги холстини, сўнг қифтидаги мольбертгни, ҳар
дамгидек, ўтов пойига суяб қўйди-да, ортига бир неча
одим тисланиб, холст юзига мамнун назар ташлади.
Суратда майда тош аралаш тўқ сарик тупроқли жарлик,
жар лабида яшил арча, ундан юқорида тиник зангори
осмон мойбўёқда юксак дид ва нафосат ила ақ эттирилган
бўлиб, бир-бирига уйғунлашиб кетган бу ранглар жиросида
тирикликнинг ибтидо ва интиҳоси ўз ифодасини топганидек,
киши диққатини беихтиёр жалловлаб қўярди. Мана,
“яхшини келдингни, Жавлонбек дўсим”, дея ёнига келиб
бостан Зариф жўраси, гўё тилига тушов тушгандай,
суратга қадаланганча туриб қолди. У дўстининг
хोलатида аввал ажаблониб, сўнг қувонч хиссини туйа
бошлаган ҳам эдики, қайси гўрдандир пайдо бўлган
Маҳмуд барини расво қилди — қафтида-

АКА-УКАЛАР

керагаларга осигли тузқалта, ойнахалта ва қошиқлов
каби зарур рўзгор анжомлари ҳамда аёллар чеварлиги
ақс этган каштали жиҳозларга бирма-бир разм солиш
асносиди ҳар бир бўямда инсон меҳри, заковатини тақдор
хис этиб, ўзини музей солинига тушиб қолгандек туюди
ва туйғуларини ким биландир ўртоқлашгиси келади.
Афсуски, ёнида бўлак жон йўқ, туни билан ўтовни бошига
қўтариб, бикинни хурракни варанглаб чиққан Зариф
жўраси субҳи содиқдаёқ боши билан кундалик юмушга
шўнғиб кетган. Яйлов аҳли, одатда, тонг бўзармаёқ
оёкка қалқийди. Аммо бу йўриқнинг шахарлик кўноқка
асло дахли йўқ — хис-туйғуларига қоришиб, керак
бўлса, кун ёйилгунга қадар чўзилиб ётмоғи мумкин.
Тонгда Зариф жўрасининг қаватида бўлиш-бўлмаглигидан
эса бирон наф йўқ, ҳаяжонга йўғрилган гап-сўзларини
диққат билан тинглаган бўлади-да: “Аёллар иши шу-да,
тили каби қўллари тинмайди, доим нималарнидир
тўқиб-бичиб юришади”, — деб кўя қолади ва эвазига
жўрасидан “хиссиз”, “тўнка” деган сўкишларни эшитида.

Зариф жўраси нечоғлик даражада “хиссиз” ва
“тўнка” бўлмасин, оқибату садоқат борасида мана-ман
деган йиғитларини чангада қолдириб кетади. Улар икки
йиллик ҳарбий хизматда аввал сиқиллашиб, сўнг дўстларидан
ва орадани йиллар сийпаланиб ўтаётган эса-да, лекин
иккиси орасидан қил сирғалмаган, бу туришда ҳеч қачон
сирғалмас керак. Зариф жўраси шаҳарга тушар бўлса,
туғишганлари қолиб, ҳаммаша биринчи ўринда дўстини
йўқлайди. Жавлонга унча хуш келмайдиган бир феъли,
жуда ўр — тутган жойини кесмай қўймайди. Бу қилиғи
боғоз — “эр деган жониворнинг бурч ва вазифаси қолғон
бўйаш эмас, пул топиш”, дея саккиллайвериб, охир-оқибатда
турмушини чилпарчин қилган қайнонасига ўхшаброк
кегати.

Кеча шомда бу ўхшашликни ҳазил йўсинида тилига
олганида Зариф жўраси, “Ўхшатмаганинг шу бир
қайнонаг қолувди”, дея қорин чангаллаб, роса қулган.
Эшик кулфи омонатлигини рўқча қилиб, “суратларим
жойида турган бўлсин-да, ишқилиб”, дея эртаси тонгда
йўлга чиқиш ниятида эканини айтганида эса, хоҳолаб
турган жўрасининг авзойи кескин ўзгариб, айқайдин
бўқириб берган: “Суратларингни ит ермиди! Туову кунни
айтдим-ку, эгланбо, бетинг ширмойдай қизармагунча
кетиниши тилга олма дедим-ку! Ўринида сен кетинишга
қўярмидинг? Оғир кунингда орувламасам, қачон орув-

даги суратлар ҳамда ўртадаги мольбертга кўзи
тушган, ҳаяжон билан: “Ия, рассоммисиз, ака?!” —
деган ва шундан сўнг гап-сўзлари ўз-ўзидан қовушиб,
кадрдонлик риштаси пайдо бўлган ораларида. Болаликдан
рангтасвирга ҳаваси зўр эса-да, негадир ўзга олий ўқув
юртида таҳсил олиб, шу кунларда уни тугалаш арафасида
турган укашони билан мана шу йўсини танишган ва
шундан бўён бир-бирини хурматлаб, изатлаб, “ака-ука”лаб
келишади.

“Ука”си жуда одамхоҳун, яқинлари аллақачон қадамини
узган тузатиқсиз яъни кўноқлашга ноқулай бўлган
бошпанасига диярли қунора бош суккан, “ака”си билан
тогли мулоқотда бўлиб, гоҳ ҳирос мавзу юзасидан қизгин
бахшланган, гоҳ бари бўёғи қуришга улгурмаган суратига
ўйчан текилиб қолган, гоҳ ранглар устида тортишган,
гоҳ қизартириб қовурилган қолбаса ёнига пиёз тўғраб,
хушнудлик билан қиттай-қиттай қилишган, гоҳ... Хуллас,
ўрни келган экан, яйловнинг тарқ этмоғига сабаб бўлиши
асосий сирини ошқор этар бўлсак, гап шундаки, у ҳар шом
қайтиб, қўлидаги кун бўйи чизилган сурати ҳамда
мольбертини ўтов пойига суяб қўйиб, ошқимай энгил-бошини
қоқиб-суқиб, кўз қирида теваракка қараман солганча
қўл-бетини чаяр экан, ҳар нарсага қизиқувчан болаларни
назарда тутмаганда, дастурхон тузаб, қозон бошида
айлинишадиган аёллару нари-беридаги йиғитларнинг ўтов
пойидаги суратга диярли қиё боқмаслигидан ажабланиб,
беихтиёр тарзда, чизгилирига эътиборли укашонини
соғинган ва ораларида бўладиган баҳсу мунозаралар —
фикрлар парвозини қўмсаган ҳолда яйлов аҳли
лоқайдлигида узоқлаб қолган орсиз кўноқ — ўзига
нисбатан пинҳоний адоватни туйгандек бўларди.

Одатда, ўтов пойида бир муддатгина қолдирилиб,
сўнг ичкарига олиб қириладиган суратга эътибор
берувчилар йўқ эмасди. Зариф жўраси, гоҳида иниси
Ориф чавандоз суратга юзланиб, “товлар ранги қуоқроқ”,
“арча туси очроқ” қабилдаги луқмалар билан ўз
муносабатларини билдирган бўлишар, айикдек бақувват
жиъани Маҳмуднинг эса топган гапи шу эди: “Буни қанчага
пуллаш мумкин, меҳмон ака?” Турган гапни, уларнинг
эътибори уни зигирча қувонтирмас, қайтага акс таъсир
этиб, соғинч хиссини янада қучайтирар, бундай кезларда
қўли ширин ўтов бекасининг лаззатли таомларидан
қўра, товада қизартириб қовурилган пиёзли қолбаса
тогли туюларди. Лекин, шунга қарамай, гар бу кечда
Маҳмуд газабини кўзгаб қўймаганида,

ги мўлгина носни тили тагига ташлаб, пишиллаганча
бу дафъа шундай деди:

— Ў-ў... қўйлаги этагини тиззасидан юқорилаптиб,
бир, йўқ, уч-тўртта оқ баданли жононини арчага
бинқиллатиб, ўтиргизиб ва турғизиб чизганингизда
борми, вох-вох, бунингиз янаям зўр чиққан бўларди-да!
Шундайин расмини қайдадир қўриб, росаям ҳавасим
келган... Жонлар кўзимга ўтдай қўриниб, ҳе-хе... бу
ёғини айтиб бўлмайди-да, айтсам, уят бўлади-да, меҳмон
ака...

Аламдан Жавлон айикдай бўқириб юборай деди.
Хайтовур, ўзини босди. Аммо бўқирмаган эса-да,
эртасигаёқ яйловдан қорасини ўчириниши дилига маҳкам
тугди. Эндиликда, жўрасининг қаршилиги унга қор қиллолмас,
боисни, жойи келганда, ўрликда оғайнини ярим йўлда
қолдириб кетарди.

Эртаси, гўё жин чалгандай, тўсатдан кетаманга
тушган кўноқни аҳлидан қайтаринишга бўлган барча
уринишлари зое кетгач, яйлов эгаси ияк чангаллаб, бир
муддат уйга чўмиб турди-да, сўнгра иложсиз оҳангда
деди:

— Қароринг қатъийми?
— Айтдим-ку, тезроқ бориб уйини эпаккага келтирмасам
бўлмайди деб.
— Бу сабаб бўлмайди!
— Бўлганда қандоқ, борганинда уйимда бир пиёла
чоё ичишга тоқатинг етмай, мени ресторанга суқадан
сен эмасми? — дея Жавлон ўзича уни қақиб олган бўлди.
— Шунинг учун, тезроқ бориб уйимни сошлаб олишим
керак...
Бу гапдан кейин Зариф жўраси тўнгилаб, қўшни ўтов
томон кетди-да, салдан сўнг қозоғга ўралган бир даста
пул билан қайтди.
— Яхши уста топсанг, ҳафта ичиди уйингни сошлаб,
чинини-чирок кип беради, — дея қўлидагини унинг
олдига ташлади. — Мендан қўмак бу.
— Шарт эмас.
— Шарт! — Зариф жўраси хуйланиб, ёмон қараш
қилган бўлди. — Ғиринг десанг, қуванлаб қўяман,
кетолмайдиган қип!
Жавлон ортик тортишиб ўтирмай, пулни олди. Аммо
уни шаҳарга олиб борадиган катта йўлга чиқариб қўйиши
лозим бўлган жўраси машинасини ҳозирлаш учун
ташқарилаши билан қўлидаги пулни яримлаган тузқалтага
солиб қўйди ва тушда ёҳуд шомда тузқалтага қўл
тиққан ўтов бекаси, бу нимаси, дея пулни эрига
қўрсатганида, унинг не ахволга тушишини тасаввур
этиб, сонига шапатлаб, қиқ-қиқлаб қулиб қўйди. Бу
шумлиқни бир неча йил аввал кўзи тўқ бир ўртоғидан
ўзлаштириб олган эди.

Нормурод НОРҚОБИЛОВ

У кечда таксиди шаҳарга кириб келаркан, қўлида
юк бўлишига қарамай, укашони билан маза қилиб ўтириш
учун йўл-йўлақай дўқондан қолбаса харид қилди-да,
зиналарни бир-бир босиб, хира ёритилган йўлақдан ўз
қаватига қўтарилди. Эшикка қистирингли қозонни кўриб,
қўлига олди. Қозонда уйнинг қалити қўшни аёлда
эканлиги қайд этилганди. У одамовирок қўшни аёлдан
қалитни олиб, эшикни очаркан, бутун хаёли шу тобда
эшикка қозон қистириб кетган укашониди бўлгани
важидан, димоғига чалинган қучсиз бўёқ хидига эътибор
бермади. Чирокни ёққач эса, хайратдан донг қотиб,
қўлидаги юклар оёғи тагига тупирлаб тушганини ҳам
сезмади.

У эс-хушини базўр жиловлаб, деворларга ёпиштирилган
гулгоғозларга, оппоқ шифтга, қаймоқ рангга бўялган
эшикларга, чирок нурида йилтиллаб турган жигарранг
полга бирин-бирин боқиб асосида укашони қалитни
бежиз олиб қолмаганини зумда англаб, баъзан унинг,
гап орасида, эрмакка деворга нимадир ёпиштириб
қўришни жуда-жуда истаётган боладек, яланғоч девор
сиртини қафти ила сийпалаб қўйишларини кўз олдига
келтирар экан, бирдан айб иш қилиб қўйган суоқли
инисини тергаб, қулоғидан чўзтилаб қўйишга билаб
қилган акадек, ҳаяжон ховурида тишга интилди.
Укашони яшайдиган хонадонга бирон марта бош
сукмаган эса-да, кўпқаватли уйларнинг қайси бирида
туришини яхши биларди.

Укашонини топишга имони қомил ҳолда жадал
одимлаб, йўлак четигади узун ўриндикни банд этиб,
одатдагидек, суҳбатлашиб ўтирган кекса аёлларга юзланган
жойида, қисқа салом-алиқдан сўнг, туйқусдан нафаси
ичига тушиб, серрайганча ан-танг туриб қолди — ҳадеб
“ука”лаверганидан, укашонининг исми бутунлай ёдилдан
қўтарилиб кетган эди... Бир оздан кейин шобиш
чўнтағидан боғти қозонни олди. Афсуски, унда “Ака,
қалит ён қўшида” деган жумладан бўлак ёзув йўқ эди.
У хаёлини жамлаб, ўзига хайрон текилиб аёлларга
жавдираб, деди:

— Мана шу подъездда студент, йўқ, студентлар
турарди, қайси хонадон, эслаёлмай турибман.
— Иккинчи қаватда, Машанинг уйида туришади, —
уй номерини айтиди аёллардан бири, ёнидаги аёл
дарров қўшимча қилди: — Қўрнмай қилишди,
қойнахой, кетган бўлишса керак.
Эшик очган уй эгаси Маша хола гапни жуда қисқа
қилди.
— Кетишди.
— Қачон?
— Бир ҳафтача бўлди.
У тарвузи қўлтигидан тушганча изига қайтди. Уйи
соз эса-да, қайфияти носоз эди. Чунки уйини сошлаб,
ўзидан бир энликкина қозон қолдириб кетган укашони
ҳақида дээрли ҳеч нарса билмасди. Қани энди, шу онда
ёнида Зариф жўраси пайдо бўлиб қолса-ю, қувонч ва
аламдан қиприк нашлаб: “Бу нимаси, жўражон, бу
нимаси!?” — дея ёзғирса. Дарвоқе, Зариф жўраси
нима ҳам дерди, мўйлов бураб: “Ўзимиздан экан-да,
жўра, ўзимиздан.” — деб қўя қолади-да.

НАВОИЙ ГУЛШАНИ

Хазрат Навоий "Лайли ва Мажнун" дostonида Қайснинг шарҳи холига ўтишдан олдин икки адабий макон – Меърож кечаси ва Ишқ водийси тафсилотларини келтириб ўтади. Зоҳиран қараганда, мазкур икки адабий маконнинг ишқ-мухаббат мавзусига бағишланган асарга мутлақо алоқаси йўқдек туюлиши мумкин. Аммо уста санъаткор ўз асарига бу воқеаларни киритган экан, демак, бунинг сабаби ҳам бўлиши керак. Хўш, унда Меърож ва Ишқ водийси билан боғлиқ тафсилотларнинг бу асарга қай даражада алоқаси бор?

Бу муаммонинг ечимини излашни, баён қилинган воқеа тахлилидан бошлаймиз. Маълумки, Фариддин Атторнинг "Асрорнома" ва "Илохийнома" дostonларида ҳам Меърож воқеасига алоҳида боблар ажратилган. Шунингдек, Навоийнинг ўзи "Хайрат ул-аброр" дostonининг 11-бобида ҳам Меърож кечаси таърифини келтирган. Хазрат Навоийнинг шарҳига кўра, Муҳаммад алайҳиссаломнинг

ва ражо, баъзан каттик изтиробга тушганида беҳушлик холатини бошдан кечириши каби жараёнлар жонли эпизодлар орқали бадий бўёқларда чизиб берилган. Лайли билан Мажнун ўртасида кечаётган мажозий ишқ тасвири билан баҳонасида баён қилинган холатга маълум бўлиб қолиш бадий маҳорат ва ўта нозик дид билан кўзланган ички мақсадни ўқувчи бирданга англаб олишга қийналади. Бунга

САМОВИЙ САФАР ВА ИШҚ ВОДИЙСИ

Жаброил фаришта ҳамроҳлигида аввал Бурок отлиг уловда Маккадан Байтул Макдисга, ундан кейин кўкка кўтарилишини "самовий мусофир" деб улуғланади:

Маркаб уза чиқти секрибон бот,
Йўлдош ила йўлга тушти хайхот.
Кўкта тилагани ерда топти,
Чун ер уза минди кўкка чопти.
Ул пўяда маркаби сабукпай,
Олам-олам қилур эди тай...

"Навоий асарлари лугати"да меърож – шоти, нарвон, кўкка кўтарилиш деган маъноларни англатиши билдирилган. Куръони каримнинг Исро сурасида айни Меърож воқеаси билан боғлиқ тафсилотлар алоҳида баён этилган. "Ал-исро" – "Тунги сайр" деган маънони билдиради. Ана шу сайр Аллох таолонинг ўз пайғамбарига ато этган мўъжизаларидан бири эди. Тафсир китобларида келишича, ана шу сайрда Аллох таолонинг амрига кўра, Расулulloх алайҳиссалом кўкка Жаброил фаришта ҳамроҳлигида Бурок исмли бир оппоқ, узун отда кўтарилади. Бурок шу қадар учқур эдики, ердан узган туёғини кўзи етган охиригича нуктага кўяр эди. Бир зумда Қуддус шахрига етиб бориб, ундан кўкка қараб йўл олади. Бу ҳодиса бир зумда рўй берадики, Пайғамбар алайҳиссалом Меърожга чиқиб кетаётган хужраларининг эшигини ёпганларида қимирлаб қолган эшик халқаси осмондан тушганларида ҳам силкиниб турган бўлади. Шунинг учун бу воқеани эшитганда Маккада баъзи кишилар унга ишонса, баъзилар буни инкор этишди. Хазрат Навоий бу холатга бадий тус бериб, шундай чизиб кўрсатади:

Ҳақ очиб ўз олдин никобин,
Етмиш минг пардан хижобин.
Чекти ани ул ҳарамга онсиз,
Не жисму не жон, не жисму жонсиз.
Кўргач ўзин ул ҳарамда маҳрам,
Махв ўзди ул маҳрам, ул ҳарам ҳам.

"Лайли ва Мажнун" дostonида осмон олами билан замин ҳаёти ўртасидаги боғлиқлик Ҳаққа муножоти, шикоят, ҳасби холи, хавф

сабаб авом ҳам, ҳослар ҳам, сиддиқлар ишки ҳам бир асар бағрига моҳирона сингдириб юборилганидир.

Хазрат Навоийнинг эътирофига, "Ишқ водийси" бобид "ҳаёл мусофири" отига миниб, "ишқнинг юз офатлик дашти"да жавлон уради. Бу даштдан ўтиб олиш осон эмас. Бу йўлни босиб ўтишга аҳд қилганларни офат чақинлари ва бало тўфонлари кўтиб турибди. Бу даштда қанчадан-қанча ошдиқлар туфроққа айланиб, сўнақларни хар томонда сочилиб ётибди. Бу ишқ водийси заминий ҳаётнинг ўзига хос бадий тасвиридир. Бу ишқ водийсининг ҳажр тундида Мажнун бир ўзи ёлғиз ўтирибди. Унинг қалби ва ёди биргина Лайлининг васли билан банд. Шу маънода Мажнун чеккан дарду изтиробларни фақат заминий ҳаёт билан боғлиқ дейиш тўғри бўлармикан? Унинг дарду изти-

роблари осмон олами билан боғлиқ кетганки, ўз элқасига қатта дард юкнини ортиб олган ва ундан фориг бўлишни ўйлаб изтироб чекаётган ошдиқ холатини тасаввур эта оламизми? Бу дардан халос бўлишнинг чораси борми?

Мажнун ана шу изтироб ва қайғу билан атроф-муҳит ва одамлар билан муносабатга киришади. Жалолиддин Румий айтганидек, инсонда шу қадар улкан ишқ, хирс, орзу ва дард бордирки, юз мингларча олам ўзиники бўлса ҳам кўнгли тинчимайди. Бундай "улкан ишқ"ни авом ишқ-мухаббат доираси билан чеклаб, тор маънода қабул қилиш тўғри эмасдир. Муаллифининг мақсади эса "улкан ишқ"нинг ҳар бир ошдиқ қалби ва руҳини поклашга хизмат қилишини кўрсатиб беришдан иборат.

Ишқ водийсидан эсон-омон ўтиб олиш қийин ишқни истаган ошдиқларнинг эзгу матлаби. Бунинг учун қалбини поклаш ва нафсоний иллатлардан фориг бўлиш учун Мажнун каби ишқ ўтида тоблиани керак экан. Аллоҳни суйган ва Аллох ҳам уни суйган ошдиқлар насибаси бу неъмат. Аллоҳнинг суйган ошдиқлари ишқ йўлида учраган тўсиқ ва говларни енгиб ўтишда ўз нафсини фидо этадилар. Нафсонинг истаги ва измига юрмай олий мақсадлари сари интилаверадилар. Бу каби ошдиқлар зоҳирни эмас, балки ўз ботинини поклаш ва ислоҳ қилиш билан машғул бўлишган. Бу ишқ эса осон эмас. Инсоният бу дунёни обод қилиб, гўзал ҳаёт кечириш ҳақида кўпроқ бош қотиради. Ана шу ташвиш билан эртаю кеч меҳнат қилиб тер тўқади. Бутун фикри-зиқрини ана шу ташвиш эгаллаб олгани боис ҳам ушбу макомдан юқорига кўтарила олмайдди. Мажнун каби Аллоҳнинг суйган ошдиқлари дунё ҳаёти ва роҳатини ишқнинг оний лаззати ва завқига алмашмайдилар. Шунинг учун Мажнун ўз атрофидаги одамлар кўзидан телбадек таассурот қолдиради. Юзак қаралганда айнан шундай, лекин кўнгли кўзи унинг ўз ҳаётида дунё завқи ва роҳатига фарқ бўлган жоҳил ва нодон кишиларга бир оғиз сўз айтиш ҳам бефойдалигини кўради. Хазрат Навоий эса ўқувчининг кўнглига ҳам қулоқ солишини унутмайди. Нега бизлардан узоқлашиб саҳрони макон тутасан, инсонийлик шевасини унутиш тўғри эмас, деб унга панд-насихат қилдилару аммо унинг қалби ва руҳиятида кечаётган холат билан ишлари йўқ. Шунинг учун Мажнун уларга Лайли, Лайли, деган лафздан бошқа сўз топмайди. У ўз меърожиди осмон олами билан қалбан ва руҳан боғлиқ муножот ва ари холини, ички кечинма ва нидоларини жоҳил ва гумроҳ одамларга эмас, кўкка баён этади:

Мен хастани айламакта мавжуд,
Не эрди экин қазага мавжуд.
Жисмига қадарки руҳ берди,
Бермас эди не бўлғай эрди?
Чу жисмига руҳ бўлди йўлдош,
Туккон нафас ўлсам эрди эй кош.

Тириклик ва ҳаёт моҳиятини англаш сари йўл тутган ошдиқ охири шундай хулосага келади. Унинг хулосасида одамзотнинг фақат дунё ҳаётига боғлиқлиги қолгани руҳини Ҳақ сари олиб борадиган йўлдан оғдириб, нафс ва шайтонга қул қилиб қўйиши мумкинлигини англаш мавжуд. Мажнун ўз меърожиди таваб-тазарулар қилиш орқали юксак ва улғу камолот касб этадики, уни англаб моҳиятига етиш ўқувчидан кенг мулоҳаза ва теран фикрга эга бўлишни талаб этади.

Бобомурод ЭРАЛИЕВ,
Алишер Навоий номдаги адабиёт музейи тадқиқотчиси

АДАБИЙ ДЎСТЛИК – АБАДИЙ ДЎСТЛИК

Ўзбекистон халқ шоири, қорақалпоқ адабиётининг қатта дўсти, ўзбек-қорақалпоқ адабий алоқаларининг жонқуяри, таржимони ва тарғиботчиси, бетақрор шоир Миртемир ижодини бу мавзуда намуна қилиб кўрсатса арзийди. Шоир нафақат ўзбек, балки қозоқ, қирғиз, қорақалпоқ, туркман китобхонларининг ҳам сеvimли ижодкори. Зеро, адиб бу халқлар адабиётига ҳам сиддиқидилдан хизмат қилганини яхши биламиз. Миртемир қардош халқлар ҳаётидан туркум шеърлар битди. Унинг "Қирғиз дафтари", "Қозоқ дафтари", "Қорақалпоқ дафтари", "Туркман шеърлари" туркумлари гўзал шеърят гулдасталаридир.

ҚАРДОШЛИК КУЙЧИСИ

Атоқли шоир Миртемирнинг қорақалпоқ халқи ва адабиётига хурмати бўлакча эди. У ҳаётининг сўнгги кунларигача қорақалпоқ ижодкорларининг янги асарлари билан танишиб боришга, уларни она тилимизга ўтиришга интилди. Шоир: «Мен қорақалпоқ ўлкасининг бир фарзандиман» деб ёзганида, шу ҳамкорлиқни назарда тутган. Миртемирнинг Бердақ ижоди билан ўзбек китобхонларини таништиргани, "Қирқ киз"дек эпосни ўзбек тилига ўтиргани шоирнинг қорақалпоқ халқи қалбидан чуқур жой олишига сабаб бўлди.

«Қорақалпоқ дафтари» жами йигирма уч асардан иборат. Шулардан учтаси дoston, қолганлари турли мавзулардаги шеърлар. Дostonлар ҳам, шеърлар ҳам қорақалпоқлар ҳаётига дахлдор. Гарчи шеърлар ҳар хил даврларда яратилган бўлса-да, бир мавзу, бир гоа атрофига уйғунлашган. Шоир мавзу ва гоа талқинида мантқиқий яхлитликни таъминлай олган. Қорақалпоқ мавзусида асар ёзишни лириканин кичик жанрларидан эмас, бирданга поэмадан бошлаган. Илк ижодий тажриба муваффақиятли чиққан. Туркумда иккита поэма бор. Биринчиси «Ойсанамнинг тўйида». Иккинчиси «Бахтининг айтганлари».

«Сурат» поэмаси туркумга кирган машҳур асарлардан бири, умуминсоний вафо ва садоқати куйловчи асар. Бу асар нафақат адиб ижоди, балки ўтган аср эллигини йилларидаги ўзбек поэмачилигининг юксак чўққиларидан саналади. Миртемирнинг ижодий-эстетик принципи шундай бўлганки, у ҳеч қачон ўзи кўрмаган, билмаган, эшитмаган, ҳис қилмаган ёки ўзини тўлқинлантирмаган ҳаёт материални мурожаат этмаган. Шу боисдан ҳам туркумдаги шеърларни ўқиган ўзбек китобхони гўё қорақалпоқ элида, ҳазил-мутойибага бой, хушчақчақ ва дилқас одамлар даврасига тушиб қолгандек, йўл билан суҳбатлашаётгандек, сезади ўзини. «Ҳодиса», «Енгажон», «Кегейлидан келган киз», «Кўл бўйида», «Қора соч», «Баркут», «Сажада эмас», «Сулув ёз» каби шеърлардаги ранг-баранг ҳаёт манзараларининг табиий тасвири, миллий колорит жўшқин илҳом ва юксак истеъдод медаларидир. Миртемирнинг яна бир туркум шеърлари борки, уларда қорақалпоқ мавзуси енгли юмор, ҳазил «либоси»га ўраб берилди. Қорақалпоқ халқи табиатида хос хушчақчақлик, ҳазилқашлик, муносабатлардаги самимиётини шоир шеърлари оҳангига усталик билан сингдирган. «Енгажон», «Ҳодиса», «Қора соч» каби юморга бой шеърлар шоирнинг қардош халқ ҳаёти тўғрисида ҳа-

зил шеър яратишдаги, ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, кашфиётидир.

Шеър ҳажман унчалик қатта бўлмаса-да, «Қорақалпоқ дафтари»га миллий руҳ бериб турадиган аjoyиб ижод намунаси, куйма асар:

— Енгажон! — дедим.
— Қайним-ов! — деди.
— Берроқ кел! — дедим.
— Айнима! — деди.

Давра қувноқ эди, суҳбат шўх эди,
Кўнгида зарра ҳам гўбор йўқ эди.
Ёшлик эсга тушди, авжиди ҳазил,
Ҳазилга кўп қўлай эди бу манзил.

Кўз тикиб, ох чекиб: — Енгажон, дедим.
Берроқ кел, садага сенга жон, дедим...

— Қайнижон, инимсан, қайним-ов, — деди

Эси паст боладай айнима! — деди.

Миртемир ижодий меросининг ана бир қисмини бадий таржималар ташкил этади. Шоир шеърятда қанчалик машҳур бўлса, таржимачиликда ҳам юксак чўққини эгаллай олган. Таржималарининг салмоғи ўз асарлари салмоғидан кўп бўлса кўпки, кам эмас. У ўртамёна асарларни эмас, дунёда тан олинган энг машҳур асарларни таржима учун танлаган. Қирғиз халқ эпоси "Манас", қорақалпоқ халқ дostonи "Қирқ киз" Миртемир таржималари орқали ўзбек китобхонларининг сеvimли асарларига айланган. Шунингдек, Бердақнинг руҳ неча поэма ва шеърлар туркумини ўзбекчалаштирди, "Омон-гелди", "Эрназар бий", "Аҳмоқ подшоҳ" дostonларини ўзбек ўқувчиларига етказди.

"Халқ учун" шеъри Бердақ ижодининг чўққиларидан бири, унда инсонийлик улуғланади. Одамийлик таранумининг олий ифодаси бўлиши бу шеърни Миртемир таржимасида жуда маромига етказган. Куйидаги мисолга диққатингизни қаратамиз:

Йигит бўлсанг арслон каби туғилган,
Ҳамниша сен хизмат этгил халқ учун,
Йигит бўлсанг арслон каби туғилган,
Ўзим демай, гамхўрлик қил халқ учун.

Миртемир шеърятини умрибоқлик, ҳамма замонлар китобхонлари учун маънавият чашмаларидан бири бўлиб қолаверди. Шундай экан, ўзи мансуб адабиётдан ташқари, қардош адабиётларга ҳам фидойиларча хизмат қилиб, қардошлик куйчисига айланган шоир ижодини ўрганиш, тарғиб қилиш, фаолиятининг ноёб саҳифаларини кейинги авлодларга етказиш бугунги кунда ҳам долзарб вазифадир.

Гуладом ҚУРАМБОЕВА,
Тошкент педиатрия тиббиёт институтини доценти

Дадам бир яхши иш қилсак ёки ишга кетиш аввалида бизга айтиб кетган бирор юмушнинг вақтида бажариб қўйсак, барақалла болам, кам бўлма, деб қўяр эди. Дадамнинг ширин сўзларини эшитмоқ учун биз ака-укаю сингиллар ҳамниша жидду жаҳд қилар эдик. Дадам топиширадиган юмушлар орасида китоб ўқиш ҳам бўлар эди. У киши ўзига маъқул бўлган бирор китоб ёки журнал ё бир газетани ўқиган асарини бизга ҳам ўқишни буюрар ва уни сўзлаб беришни ҳам талаб қилар эди. Дадамнинг бу ишидан бугун қанчалар мамнун эканлигини сўзларда ифода этиб бера олмаيمان. Ҳаммаси учун дадамдан миннатдорман.

Баъзан биз фарзандлар йилгилишиб қолсак, ўша қайтаришмас онларни эслаб ҳақларига дуои хайрлар қилиб қўямиз. Мен шу қутлуғ одат туфайли кўплаб адибларнинг асарларини ўқиганман. Бошқача айтадиган бўлсам, устоз шоиру ёзувчилар билан гоийбона танишиш бахтига муяссар бўлганман. Орзикул Эргаш асарлари билан танишув ҳам ана шундай кечган. Уйимизда унинг "Тўй" номли япроқдеккина китоби бўларди. Ундаги хикoyalарни мазза қилиб мутолаа қилганман. Ўшандан бери ёзувчининг ҳар бири асарини ўқиб боришга ҳаракат қилганман. Мақтабда ўқиб юрган кезларимда ёш бўлганим учун ёки китобни тушуниш тажрибаси камлиги сабабли бўлса керак, асар замиридаги мазмун-моҳиятини чуқур англаб етган эмасман. Кейинчалик эса ҳақиқий маънода асар ичига киришга интилдим. Бундан қандай эътибориман, билмайман шу ҳолда чин дилдан асарни тушунишга, сўзлар рангини, таъминини, юкнини теран ҳис этишга интилоқмаман.

Мен Орзикул акани сўзнинг моҳиятини англаб ижод қиладиган қатта

адиб деб биламан. Назаримда сўзни ҳис қиладиган ижодкорнинг битикларида тил, ифода равон, жонли бўлади. Тилнинг, ифоданин раволиги фикрнинг теранлигидан, заъворидан дарак беради. Ушбу хислатларнинг жамул жамлиги эса улкан истеъдоднинг, иктидорнинг аломатидир. Орзикул Эргашнинг "Шоҳсанам" деб номланган тўпламининг ўқиганимда ҳам худди шу ўйлар ҳаёлимдан кечган эди. Яқинда сеvimли адибимизнинг янги китоби чоп этилди: "Қалб гавҳари". Бадиалар. Тўпламини мутолаа қилиб чиққач, ўша кечинмаларим ҳақиқат эканлигига яна бир қарра амин бўлдим. "Қалб гавҳари"нинг зиёси, жилоси ичу ташимни ёритиб юборгандай бўлди. Самимий, хароратли сатрлар. Биз адабиётимизда, санъатимизда чуқур из қолдирган Ғайбулла Салом, Миртемир, Садриддин Салим Бухорийи каби сийломлар ҳақида кўп эшитганимиз, кўп ўқиганимиз. Тўпландан ўрин олган илк бадиаларда худди шу атоқли ижодкорларнинг ҳаётидан лавҳалар қаламга олинади. Адибнинг

маҳорати, иктидори шундаки, кичик бир воқеа ёхуд кечинма орқали ушбу шахсларнинг нурли сиймоси, дунёқарашини, гўзал қалби очиб берилади. Юракларда ёруғ хотиралар уйғонади. Жумладан, "Ёзилмаган дoston" бадиасини олайлик. Унда асосан атоқли олим Ғайбулла Саломга хос икки жиҳат рангини бўёқларда очиб берилган. Улардан бири домланин оиласига, рафикасига бўлган пок мухаббатини, меҳри, шафқатини бўлса, иккинчиси, илмга нисбатан садоқатини, фидойилигини. Мана бу лавҳага эътибор қилинг: "Мастилик билан ҳалиги ҳайдовчи машинаси Олоё бозорини олдидаги бекатнинг темир тўсунига келтириб уради... Ўшанда домлани пачоқ машина ичидан сугуриб олишаётганда,

ИЙМОН – ҚАЛЬ ГАВҲАРИ

хуш-беҳуш "папкани йўқотманлар" дермишлар. Папкалариди Раъно Ғайзуллаева деган шоғирларининг номзодлик иши бор экан. Ва яна "хотинимга ҳабаб берманлар, хотиним билмасин", дебдилар ахлаҳаб...

Китобдаги "Армон" ҳам ўзига хос. Унда хушовоз хофиз Тавваққол Қодиров ҳақида сўз юритилади. Масалан, бадидаги куйидаги сатрлар хофизга, чинакам санъатга берилган юксак баҳо деб ўйлайман. "Хофиз хиёл боз эғиб таъмин қилди-да, ортиқча тавозесиз кўшиқни бошлаб юборди... Атрофга разм солдим. Турфа чехралар. Лекин қувонч ҳажжондан бирдай ўзгариб, ҳаммаси бирдай чиройли бўлиб кетгандай..." Ҳа, муаллифнинг нозик таърифига қўшилмасликнинг асло имкони

йўқ. Санъаткорона ижро, сермаъно, сержило қўшиқ чиндан ҳам гўзалдир. Ва ушбу ижронин тинглаётган шинавандалар чехрасига ҳам беихтиёр чирой бахш этади.

Тўпламдаги атоқли шоир, устоз Садриддин Салим Бухорийининг қалби, нурли дунёси ҳақида ҳикоя қилувчи "Шариф шаҳар фуқароси" номли бадида ҳам ёруғ гўссаларга лиммо-лим. Биз унда такводор ижодкорнинг жонли қиёфасини кўрамиз. Балки, бир умр ёнма-ён юришса-да, Садриддин Салим Бухорийи ҳам хислатларини, фазилатларини пайкамаган кишилар ҳам ушбу бадида мутолаасидан кейин ногоҳ кўзларига, кўнгилига чирок тутилгандай бўлади. Шоирни асл холида кўра бошлайдилар!

"Умр қиймати", "Бир пари фасл" каби бадиаларда биз Орзикул Эргашнинг шеърятининг ҳассос тадиқотчиси сифатида кўрамиз. Айниқса, тўпламга алоҳида фусен бериб турган "Бир пари фасл" теранлиги, нафислиги, ҳазинлиги билан юракларни забт этади. Муаллиф мунаққидларга хос тарзда ҳақиқий маънодаги қаҳрамон шоиримиз Абдулла Орипов қаламига мансуб сатрларни хиҷжалаб таҳлил қилмайди. Аммо маълум бир кечинмаларини, воқеаларини, туйғуларини ифодалаш орқали шеър ҳақида тўқис тасаввур беради. Сатрларнинг гўзаллигини, серкатлам мазмунга эғалигини, тимсоллар тилсимини моҳирона очиб беради. Бу ерда адиб қўллаган шакл ҳам ўзига хос. Масалан, учин-

чи шахс ҳақида гапира туриб ўзини, ўз кечинмаларини ифодалайди. Бу услуб, адашмасам, таъсирчанликни, теранликни оширади.

"Қалб гавҳари"нинг сўнгги саҳифаларидан жой олган "Яхши одамлар ёхуд ижод дарди" бадиасини тўпламининг ўзига хос якуни, хулосаси дейишимиз мумкин. Бу бадиани, очини, бефарқ, шунчаки ўқишнинг иложи йўқ. Самимий, ширдор сатрлар беихтиёр воқеалар домига тортиб кетади ўқувчини. Қолаверса, олис овулардан азим пойтахт бағрига келиб қолган ижодкор зоти борки, муаллиф қаламга олган кечинмалар, ҳодислар, қувончу ташвишлар уларга ҳам асло бегона эмас. Устоз шоир Усмон Азим ёзганидек: ижара уйларнинг шавқи хануз ёдимизда. Орзикул Эргаш қаламига мансуб "Яхши одамлар ёхуд ижод дарди"ни ўқигач, олис хотиралар, унутилмас изтироблар, илк ижод завқи, қувонч яна бир қарра юрагимизга сизиб киради. Ушбу бадида менга яна бир фикр берди: назаримда, "Қалб гавҳари"нинг марказида оила мавзуси, оила тушунчаси, ота-она кадр-қиммати, фарзандларнинг масъулияти ётади. Тўпламдаги "Ёзилмаган дoston"ни, ёхуд машҳур жангчи ва спортчи Ҳасан Исмолов ҳақидаги "Матонат"ни оламизми, ёхуд "Яхши одамлар..."га кўз ташлаймизми, хуллас, қай бир бадида эътибор қаратмайлик, барчасида оилага, ундаги бурчга, садоқатга эҳтиром этганини англаймиз. Бу, менимча, Орзикул Эргашга хос фалсафий, ҳаётий нуктан назар. У инсоннинг юксалиши ҳам, таназзули ҳам оила билан боғлиқ деб

хисоблайди. Олмос, олтин каби қимматбахо маъданлар она замин бағрида етилганидек, қалб гавҳари ҳам оила бағрида вужудга келади, деган қарашини илгарти суради. Бу муаллиф англаган ва ўқувчига узатаётган нозик ҳақиқат. Шу ўринда тағин бир жиҳатини таъкидлаш жоизки, Орзикул Эргашнинг ўзи ҳам қалбан, маънан ўз қаҳрамонларига, яъни тўпламдаги бадиаларда тилга олинган устозларига ўхшаб кетади. Ижода ташналик, камтар-қамсқумлик, ҳайрихоҳлик у кишида ҳам яққол сезилиб туради. Шу боисдан ҳам битиклари самимий, таъсирчан, сермазмун чиккан деб ўйлайман.

Албатта, қисқа сатрларда "Қалб гавҳари" тўпламининг бадий жозибасини, мазмун-моҳиятини, ахамиятини таърифлаб бериш қийин. Уни ҳар бир ўқувчи ўзи учун кашф қилган ҳолда, ушбу мўъжаз рисоладан тезроқ баҳраманд бўлишларини истаб қоламиз. "Иймон қалб гавҳаридур", дейдилар Хожа Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари. Зеро, "Қалб гавҳари" уйғоқ, эзгуликка ташна, сергак, ёруғ қалблар учундир.

Ғайрат МАЖИД

Адиб Ўткир Ҳошимов таваллудинини 80 йиллиги

Ўткир Ҳошимов хикоя, кисса ва публицистик мақолалар билан бирга давр ва инсон тақдир бадий талқинлари акс этган “Нур борки, соя бор”, “Икки эшик ораси”, “Тушда кечган умрлар” каби йирик романлар муаллифидир. Маълумки, қайси асарда халқ ҳаёти бутун мураккаблиги билан тасвирланган бўлса, бундай асар иллатларга қарши курашга даъват этади, китобхонни эзгулик сари чорлайди. Бу хусусиятлар адибнинг “Нур борки, соя бор” романида яққол кўринади.

Романда халқнинг уч қатлам ички ҳаёти тасвирланган. Биринчи қатлам, яъни савдо тизимида ишлайдиган шахсларнинг яшаш тарзи марказий универмаг директори Сайфи Сокиевич образи орқали акс эттирилган. Унинг фаолияти, яъни одамларга муносабати, муомаласи ва унга бошқаларнинг муносабати, муомаласида муҳим муаммо кузатилади. Бу ҳам бўлса, социализм шароитидаги инсон кадр масаласидир. Ҳақиқатда мазкур масала хусусида тилда, ширларда ижобий фикрлар айтилса-да, ёзилса-да, аслида бунинг тескариси кўп учраб эди.

Роман воқеаларига эътибор қаратайлик. Касалхонанинг Шерзод этган палатасида бўш жой бўлган ҳолда бир қария йўлакда ётибди. Унинг тинимсиз йўталиши Шерзоднинг бефарқ қилдириши, у бўлим бошлиғига мурожаат қилади. Кейин маълум бўладики, Шерзод ёнидаги бўш жой Сайфи Сокиевичга олиб қўйилган экан. Бир кундан сўнг тилла-ю, марварид-дурларга кў-

Сокиевичнинг ўғли Сирожиддин фаолияти тасвири икки муҳим ҳаётий ҳақиқатни очишга хизмат қилади: яъни ноинсофлик билан ўз эҳтиёжи учун хизмат қилдиришга уринган шахсларнинг қиёфасини ва шундай муҳитдаги кишининг ҳаётдаги шахсий фожиаси ҳамда бу фожианинг унинг яқинларига ўтказган салбий таъсирини очиб беришга. Ҳақиқатан ҳам, бундай ҳолат илм соҳасида қўллаб учрайдики, романдаги домла образи шундай кишининг типик кўринишидир. Мустақил, ўзига эга бўлмаган одам йўқлик сари қадам ташлайди. Сирожиддиннинг қисмати шундай. У тўғрилик, ҳалоллик, ҳақиқатни тан олмайди. Оқибатда битта ўзини эмас, бутун оиласини парокандаликка дучор қилади.

“Икки эшик ораси” романи Ўткир Ҳошимов ижодидагина эмас, балки замонавий ўзбек насрида ҳам алоҳида воқеадир. Чунки мазкур романига қадар Иккинчи жаҳон урушининг инсоният ҳаётидаги муҳим оқибатини бу қадар кенг эпик қўламда

турадиган бир жиҳати бор. Бу ҳам бўлса, уларнинг инсон деган номга муносиб экани, инсоний фазилатлари. Бунинг биринчиси, сабр-тоқатлилик, ҳаётига шукроналик, иккинчиси, оналик қалбига, латофатига эгаллиги, учинчиси, маъсумлик, эътиқодлилик. Бу иккала аёлнинг, умуман, романдаги барча аёлларнинг торган изтиробларини хаяжонсиз ўқиб бўлмайди.

“Тушда кечган умрлар” романида фожиали тақдирлар бадий таҳлил қилинади. Яъни инсонлар қисмати ва даврнинг улар бошига солган қулфатлари тасвирида тоталитар тузумнинг асл башараси намоён бўлади. Обидхон эшон оиласи фожиасида 30-йиллардаги қатагон бутун мураккаблиги билан ўз ифодасини топан бўлса, Рустам фаолияти билан боғлиқ воқеалар тасвирида собиқ шўро сёсати оқибатида афғон урушида қўллаб ёшларни мажруҳ қилган урушнинг аянчли манзаралари тасвирланади.

Рустамнинг отаси Шомансур раис қисмати орқали 80-йилларда “Ўзбек иши” деб юритилган, ноҳақлик, адолатсизликка асосланган сиёсатнинг ички сирларидан воқиф бўламан. Комиссар Соат Ганиев мустақил тузумнинг тимсолидир. Унинг исми Соатлиги ҳам шунга ишора қилади. Бу манзаралар “дунёда энг адолатли тузум” деб мақталган социалистик жамиятнинг асл қиёфасини очиб кўрсатади. Роман ўша даврда ёзилган асарлардан фарқ қилади. Унда ғолиблару мағлублар, қахрамонлару кўрқоклар йўқ, балки уруш қурбонлари, тузумнинг зўравонлиги, мафқуравий таъзиқ бор. Роман бош қахрамони Рустам оккўн-

Кўкон хонлиги ҳақида гап кетганида хонлиқнинг сўнгги хони Худойёрхонгина эмас, Умархон ва унинг суюкли рафикаси Мохларойим ҳам ёдимизга келадилар. Назаримда, режиссёр Дилмурод Масайдовнинг “Кўкон шамоли” номли фильми, аввало, шу жиҳатдан ҳам кўпчиликни қизиқтирган бўлса, ажаб эмас. Ким учундир таниш, ким учундир эса нотаниш бўлган тарихий воқеаларни экранда жонлантири-

адаштирган хонлар жароҳатлаганди. Кўконда қолган волида Улёт хоним (тарихда унинг исми Мингойим бўлган) турли бўҳтонларга эмас, Умархоннинг ҳақиқатларига ишонади. Шунинг учун ўғлининг Мохларойим – Нодирабегим билан бўладиган тўйини ва уни тахтга ўтказиш маросимини тезлаштиради...

Тарихий фильми суратга олиш анчагина масъулиятли

маслаҳатчи бўлгани ҳақиқат. Аммо фильмда Маликанинг образи тўлиқ очиб берилмаган. Олимхоннинг ўғлини Кўконга қайтариш ҳақидаги қарорнинг берилиши, йўлда шахзоданинг отаси қотиллари томонидан ўлдирилиши, яъни фильмда Нодирабегим берган ягона маслаҳатнинг ҳам фожиали яқун топиши (афсуски, бунинг аксини кўрсатувчи бошқа мисоллар фильмда йўқ) Нодирабегимнинг томоша-

ТАРИХИЙ ФИЛЬМ МАСЪУЛИЯТИ

ган ушбу фильм нима сабабдан «Кўкон шамоли» деб номланган? Шамол. Табиат ҳодисасининг бу тури барчамизга маълум. Лекин Кўкон шамоли бошқа ҳудудлардагидан ўзгача. Кўкон тоғлар билан ўралган яшил водийнинг тоғлар орасидаги остонасида – дарвозасида жойлашган. Шунинг учун доим водий томон интилган ҳаво оқимига, яъни қатта тезликдаги ўйноқи шамолларга мезбонлик қилади, унинг барча инжиқликларини кўтарди. Шаҳар номи баъзи тарихий манбаларда ҳам “Хавоканд”, “Хўқанд” шаклида, яъни “тўзал”, “ёқимли” ва кўпинча “шамол шаҳри” маъносига учрайди...

иш. Чунки ҳар қандай даврнинг ўзига хос муҳити бор. Узок тарихми, яқин ўтмиши, айни ҳаёт тарзимиздан тубдан фарқ қилади. Демак, ўтмишни фақат турли декорациялар ёрдамида жонлантирилади. Лекин бу ишнинг бошланиши, ҳолос. Ҳар бир майда деталь тарихий манба вази фасини ўтар экан, декорацияга жиддий ёндошиш лозим. «Кўкон шамоли» фильмида Умархонларга мезбонлик қилади, унинг барча инжиқликларини кўтарди. Шаҳар номи баъзи тарихий манбаларда ҳам “Хавоканд”, “Хўқанд” шаклида, яъни “тўзал”, “ёқимли” ва кўпинча “шамол шаҳри” маъносига учрайди...

Фильм воқеалари ҳам қутилмаган тасодиқлар, шамолдек талотўплар билан бошлангани учун унга «Кўкон шамоли» деб ном берилгандир, эҳтимол. Воқеа Олимхон навкарларидан бирининг ночор чўпон ва унинг мол подасига ҳеч бир сабабсиз, арзимас баҳона билан қилган босқинидан бошланади. Ҳаром ўлган қорамол, юзи қонга беланган чўпон тасвири хонлиқни Олимхон эмас, “Золимхон” бошқараётганидан дарак беради. Чўпон бу қилмишларини бошига солганларни қарғайди. Қарғиш олган Олимхон орадан кўп ўтмай, Ирисқулбек қўли остида бирлашган беқлар ва сарбозлар ёллаган қотилнинг қамон ўқидан вафот этади. Халқ орасида Умархонга нисбатан ақасининг қотили, деган гумонлар авж олади. Умархон ақаси вафот этган чоғда Андижонда – тоғасининг ҳузурда ярадор, беҳуш эди. Уни Олимхон билан

бин олдидаги мавқени бирмунча тушириб юборган.

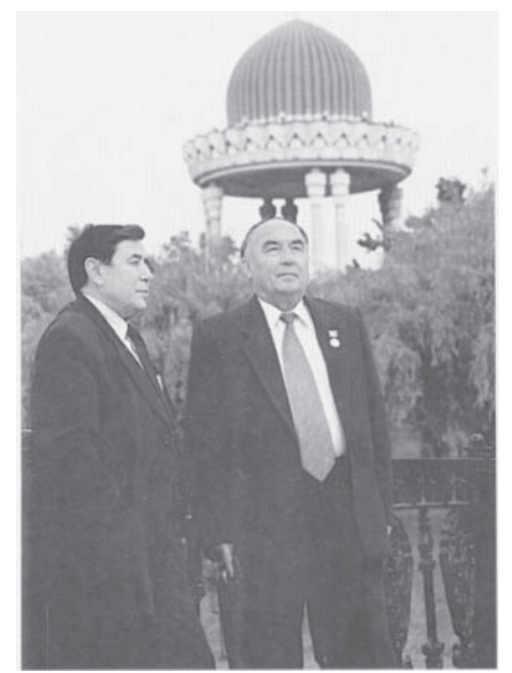
Ваҳоланки, Кўкон хонлиги тарихида қатта ўрин тутган Умархон ҳукмрон бўлган даврларда Нодирабегимнинг маслаҳатлари билан халқ турмушига ижобий таъсир кўрсатувчи қатта ислохотлар ўтказилган. Шунингдек, тарихда малика ва қанизакларнинг либослари, тилла тақинчоқлари бир-бириндан фарқ қилган. Фильмда эса малика Нодирабегим ва сароёга олиб келинган қанизакнинг гримларидан фарқ сезилмайди. Яна бир жиҳатта ижодкорлар ҳам, томошабинлар ҳам одатий ҳолдек қарашга ўрганиб қолишган. Бу ўзбек халқини икки хил либосда тасвирлаш анъанаси. Бой, зодагонлар зарли чопонларда, оддий халқ доимо қатта ямоқли, ранги хира тортган кийимларда. Аслида, ҳамма даврда одамлар оддий матолардан бўлса-да, ўзларига ярашган кийимларни кийишган. Ҳар жума оддий фуқаро оқ яқтакларда, мушки анбарларни сениб, масжидларга намоз ўқигани боришган. Ҳар ҳолда, қамбағалларни уварда либосларда кўрсатавериш тўғри эмас.

Фильм сўнггида асл қотил ва исёнчилар ўлдирилади. Биргаликда 13 йил хонлиқни бошқарган адолатли Умархон ва Мохларойимнинг номи оқланади. Сўнг Умархон ҳам хиёнаткор беқлар томонидан заҳарланади...

Юқоридаги каби камчиликлар аксарият тарихий фильмларда учрайди. Бунинг олдини олиш учун тарихий фильмларга сценарий ёзаётган вақтда, албатта, ё ҳаммуаллиф сифатида, ёки маслаҳатчи сифатида тарихчини, танланган мавзу бўйича илмий тадқиқотлар, изланишлар олиб борган олимларни тақлиф қилиш керак. Акс ҳолда, роллар актёрлар томонидан қанчалар маҳорат билан ижро этилмасин, тарихга оид фильмларда, ҳатто жузвий бўлса-да, камчиликлар кузатилаверади.

Ситора ПҮЛАТОВА, Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти талабаси

ДАВР ВА ТАҚДИР ТАЛҚИНЛАРИ

милган Сайфи Сокиевичнинг хотини келди. “Ўлсин! — деди аёл Сайфи Сокиевичга қараб, — майдам йўқ экан. Қоровулга бир сўм бердим. Бўлмаса киргизмайман дейди, яшамангир. — У сумкасига яна бир кўл суқиди-да, газета қозғоғига ўроғлик икки бўлак нарсани олди. — Икки кийимлик обекла қолдим, — деди Сайфи Сокиевичнинг кўзига қуюнчалик билан термулиб. — Ўлар энди, биттасига қилиб, биттаси курук қолса яхши бўлмас.”

Бу тасвир икки мақсадга хизмат қилади. Бир Сайфи Сокиевичнинг бойлигини кўрсатса, иккинчиси, унинг қандай йўл билан обрў-эътиборга эришганини ошқор қилади. Романда ҳар бир воқеа-ҳодиса аниқ мақсадга йўналтирилади.

Касалхонадаги ва уй муҳитидаги Сайфи Сокиевич фаолияти шундан далолат берадики, у ниҳоятда эҳтиёткор, ўз соҳасини сув қилиб ичиб юборган ва замон оби-ҳавосини яхши биладиган, ўшанга қараб қадам ташлайдиган шахс. Унинг бу хусусияти иш шароитида янада яққол кўринади. Сайфи

ёритган бадий асар яратилмаган. Романда ҳар бир персонаж ҳаётини қиёфага эга, улар муаллифнинг хоҳишига кўра эмас, ўз ирода йўналишига кўра ҳаракат қилишади.

Умар закунчининг ақаси Усмон, унинг хотини Ойсара, ўғли Йўлдошхон, райкомнинг биринчи котиби Абдураҳмонов, дўкончи Кларалар асар воқеаларида атиги бир-икки жойида кўринади. Шунга қарамай, улар китобхон хотирасида микланиб қолади. Усмон ака ва Абдураҳмонов образида биз ҳалол, диёнатли, ҳар бир ишда адолат тошини тўғри қўйиш билан кишини эзгуликка ундаётган одамларни кўрсак, Ойсара, Йўлдошхон қиёфасида водий одамларининг ширинсуҳанлиги, мулоимлиги, меҳрибонлигини кўраман. Кларалар образида эса ҳар бир нарсадан манфаат қутадиган, ҳаммадан фойдаланадиган, лекин ўзи бировга яхшиликни раво кўрмайдиган аёл намоён бўлади.

Роман, юқорида айтганимиздек, образлар системасига эга. Уларнинг ҳар бири бир олам. Лекин бирортасига тақдир қулиб боқмаган. Ваҳоланки, уларнинг барчаси бахтли бўлишга ҳақлидир. Нега шундай? Романда бунга тўла жавоб берилади. Инсонлар тақдирларидаги фожеали ҳолатларнинг юзага келишида бош сабаб уруш. Асар қахрамонларнинг қисматидан яна бир умумбашарий фалсафий фикр келиб чиқади. Бу ҳам бўлса, инсон ҳаммиса ҳам ўзининг тақдирини ўзи яратомадлиги, унинг юзага келиши тарихий шароит ва муҳитга боғлиқлиги, лекин инсонни ҳар қандай вазиятда, ҳар қандай шароитда ҳам инсон бўлиб қолиши эса ўз қўлида эканлигидир.

Романдаги аёллар образлари — Робия, Қора амма, Башорат, Холпош, Лазоқат аялар, Фотима ва Зухра келинлар орасида Қора амма ва Робия образлари алоҳида ажраллиб туради. Чунки улар асар воқеаларининг бошидан охиригача иштирок этади. Уларнинг қатта унвони ёки амали йўқ. Оддий қолхозчи аёллар. Лекин уларни унвонли ва амалли аёллардан юқори кўтариб

гил, ҳақиқат ва адолат учун курашувчи, ноҳақлик, хўрликни кўрса ёниб кетадиган, шижоатли йигит. Шу фазилати туфайли ҳарбий хизматга чакрилганда, бошқаларга ўхшаб ўзини касалга солмайди, бирор иллатин бор демайди, биринчилар қатори Афғонистонга жўнатилади. Отаси ҳалол инсон бўлгани учун, олиб қолиш қўлидан келса-да, бунинг ўзига эп кўрмайди. Жанглардан бирида Рустам қаттиқ яраланади. Белига теккан ўк парчаси Рустамни ота бўлиш бахтидан бенабис қилган. Бу фожиа битта Рустамники эмас, минглаб бегуноҳ тақдирлар фожиасидир.

Асардаги табиати бир-бирига зид икки шахс — Рустам ва комиссарнинг тўқнашувида яна бир ҳаёт ҳақиқати очилади. Рустамни, уй олиш учун берган аризасига кўра, комиссияга чакришади. Соат Ганиев ҳам комиссия аъзоси эди. У Рустамнинг отаси қамқоқчилигини эшитиб, “Бу шубҳали шахс! Биографиясини ёлғон ёзиб, отасининг камалганини атайлаб яширган. Жамоатчиликни қалитмоқчи бўлган” дейди. Бу етмагандек, Рустамга қарата: “Хотининг билан кўчада ётиб юравер”, дейди. Бу гап Рустамнинг нафосониятига тегиб, ҳақиқатни айтиб юборади: “Нега шу тупроқда тутилди ўстаган шаҳар чеккасига чиқиб, лой чангаллайди-да, кеча келганларга уй тайёр?”

Кўриб ўтганимиздек, комиссар образида тоталитар тузумнинг бутун иллатлари ва чиркин қиёфаси ўз ифодасини топан. Ёзувчи бунинг жуда қатта маҳорат билан характер мангити замирига синдира олган. Умуман, биз юқорида кўриб чиққан адиб романларининг ҳар бирида қатта бир давр ва ўша даврнинг фожиалари, муаммолари ўз ифодасини топанки, Ўткир Ҳошимовнинг асл мақсади ҳам шунини кўрсатишдан иборат бўлган ва у ўз мақсадига эриша олган.

Ҳақимжон КАРИМОВ, филология фанлари доктори, профессор

Ҳажвчи адиб Ҳабиб Сиддик ижодини кузатгани, унинг бу жабҳада ўзига яраша мактаб кўрган, тажриба орттиргани маъзи тўқ асарлар ёзишига кенг имконият яратган. Муҳими, ёзувчи ўқувчининг вақтини беқорга банд қилмайди, уни узок вақт ўйлатадиган, ўзи ҳақида, келажаги ҳақида бош қотиришга мажбур қиладиган асарлар яратишга бел боғлайди.

Ҳабиб Сиддик асарларини шунчаки ўқиб бўлмайди. Уларнинг ҳар бирида ёзувчининг маълум бир мақсад, муддаолари санъаткорона дарж этилган. Менимча, ёзувчининг гоёвий ниятларини чуқурроқ илғаш учун китобхонга пича тайёрларлик керакка ўхшайди. Негаки, у қоса остига доим нимқоса яшириб қўяди. Эҳтимол, унинг ўзига хос маҳорати ҳам шунда бўлса керак. Яъни, Ҳабиб Сиддик ижодидаги маънолар силсиласини тўласинча англаб етмоқ учун оддий ўқувчи эмас, зийрак китобхон бўлиш лозим. Адибнинг “Чирого ёниқ хонадон” номли сайланмасини ёзувчи ижодида, нафақат ёзувчи балки замонавий ҳажвчиликка ўзига хос ҳодиса десак янглишмаймиз. Китоб олти бўлимдан иборат, асосий қисмини ҳажвчилик, хангомалар ва таржималар ташкил этади. Муаллиф ҳажв ё хангома битар экан, ҳеч қачон қахрамоннинг устидан қулайди. Аслида ачинаш, шафқат қилиш лозим бўлган қахрамоннинг у ёки бу иллатини санъаткорона фош этиб, ўқувчига қулги инъом этади. Шу билан бирга ҳукм ё хулосани ҳам ўқувчи зиммасида қолдиради.

Ҳабиб Сиддик хангомаларининг мавзу доираси беҳад кенг. Унда турли мавзулар: яқовлик, “ишбилармонлик”, ичкиликбозлик, ақовлик ва гўллик; турли ёшдаги кишилар; муғамбир болалар, айёр талабалар, лақма эр-хотинлар, эзма ё

анков чол-кампириларнинг умумлашма образлари қулади ёритилади. Ўқувчи асарни ўқиб, мириқиб орқали, кейин дарров ҳушёр тортади. И-е, ёзувчи кишлоғимиздаги фалончи ақани ёзибдими? Дарвоқе, мана бу чол гул зулпасида яшайдиган эзма, тажажн Тошмурод бобо-ку, дейиши ҳам мумкин. “Тилакда гап кўп”, “Ироданга балли”, “Ҳаммаси аввалгидай”, “Саъятини ишга солди” ҳамда “Нафи ҳам бор” сингари хангомаларда ичкиликбозлик ва унинг салбий натижалари кескин таъқид остига олинган. Бу жиҳатдан, айниқса, “Ҳаммаси аввалгидай” номли хангома эътиборга молик:

Гилдирак цехининг ишчилари орасида ичкиликни ҳуш кўрадиганлар кўпайиб кетибди. Кўринадикки, қорхона ишчилари ўзлари ишлаб чиқарадиган гилдираклардан бирини икки чароқа айрибашлар экан. Демак, митти асарда одамзоднинг уч хил нуқсонли фош этилган: давлат мулкни сотиш, ўрнига заҳар — спиртли ичимлик харид қилиш, шунинг истаъмоли қилиш. Адиб айтмоқчики, кишининг бир хатоси бошқа қусурларининг пайдо бўлишига сабабчи бўлиши мумкин. Кейинги хангома бундан-да аломат, киникари сюжет қолиғига ўралган. Тирикнинг ташвиши кўп. Хусусан, ёшинг бир жойга борса-ю, фарзандларинг беъэтибор бўлса, ёрдам ўрнига “жимгина ўтирсангиз бўлмайди?”, — деб жеркиб берса... Хуллас, шу ё шунга ўх-

ХАНГОМАДА ҲАЁТ НАФАСИ

шаш юмушлар бобо-момоларимизни чарчатган, асабларини толиқтирган, паршиохотирлар ҳам бисёр. Бу туркум хангомалар орасида, айниқса, “Сўраганингиз нима эди?” асарини ўқиб жуда мароқли:

Асаб касаллиқлари шифокори ҳузуриса хотинини олиб келган киши ҳаётини тўқиб солиб, ёрдам сўради. Шифокор бемор аёлни кўздан кечирар экан, савол берди: — Ўзи паррандачилик маҳсулотини, рангги оқ Нима? — Тош, — деди бемор. — Мана шунча аҳвол, — деди эр хўрсиниб. — Узи товузенигиз тўққан нарсани, усти қаттиқ, ичи суюқ, — деди шифокор, бу гап тушуништирироқ, — ранги оппоқ. Бу нима ўзи — а?

— Оппоқ тош. — Э... э... — деди эр хўноби ошиб. — Бўди, — деди доктор, — беморни олиб чиқаверинг, доваланиш учун йўланма ёзиб бераман. Хотинини ташқарига олиб чиқиб қўйган эр хонага қайтиб кириб йўланмани олгач, шифокорга раҳмат айтиб деди: — Яна бир нарсани сўрасам майлими, дўхтир? — Бемалол. — Асар мўмкин бўлса, менга айтиб беринг, дўхтир. Халғи сўрасанингиз нима эди?

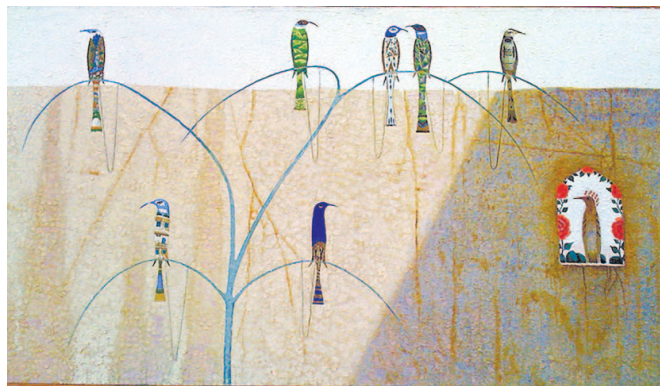
Кўринадикки, кампирини асаб шифокорига кўрсатишга олиб борган чолнинг ўзи ҳам паршионликда, хотира заифлигида кампиридан сира қолишмас экан. Мен ҳатто хангоманинг етакчи қахрамонини ана шу бобой дейишга мойилман. Чунки, тугун унинг саволи билан ечилиди. Умуман, Ҳабиб Сиддик ижодида содда, гўл эр-хотин, айниқса, чол ва кампир сиймоси турли ранг-тусда турлича тасвирланади. Ҳажвчининг қахрамон танлашдаги яна бир маҳорати менга жуда ёқди. У киши ўрта ёш ё кексаларнинг салбий хислатларини қаламга олиш билан чекланмай, гоҳо боғча боласи ё мактаб ўқувчисининг ҳам юмористик қиёфасини чизиб беради. Гап болалар ҳаёти, фаолияти билан боғлиқ хангомалар устида кетганда, юмористнинг “Митти” “ишбилармон”, “Савол” ҳамда “Ўзингизга ўхшабди” каби асарларини эслаш қиёфя.

“Ўзингизга ўхшабди” номли асарда ўғлидан шикоят қилган отага турмуш ўртоғи “Ўзингизга ўхшайди-да” деб жавоб беради. Бунинг ўқувчи “олманинг тағига олма тушади” мақолани ёдга олиши мумкин. “Митти ишбилармон” деган хангома бундан-да қизиқ: — Болалар, келинлар, “зайвонот боғи” уйнаймиз. — Майли, қандай қилиб? — Жуда оддий. Мен олмахон бўлман. Сизлар уйингиздан менга ёнғоқ опчиқасизлар. Кўрпачисми, бу қизалоқ кун келиб, албатта, бизнесмен ё дўкон мудираси, хуллас, пулни думалати кўпайтирадиган ишбилармон бўлади. Хулоса шуки, Ҳабиб Сиддик хангомаларининг қахрамонлари бизга бегона эмас. Улар оғирмадаги одамлар. Улар табиатидаги яқовлик, айёрлик ва бошқа ўзибўларчилик иллатларини баргараф этиш эса ёзувчининг ҳолис ниятидир.

Абдурахмон ПИРИМҚУЛОВ, филология фанлари номзоди

Галерея: Шаниқли rassom, Жамол Ҳасмонов ижодидан намуналар

Сабр vodiysi (2001).

Лолалар (2010).

Orзулар (2010).

ДАРЁЛАР ТОҒДАН БОШЛАНАДИ

Илмий асарлари хитой, инглиз, немис, франсуз, голланд, поляк тилларида нашр этилган Ҳасан Бўриевни юртимизда яхши танийдилар. Ёши етмишдан ошган. Қарилик гаштини суриб, Комилжон Отаниёзовни, Шерали Жўраевни эшитиб юрверса бўларди.

Профессор кутилмаганда безовта ўйга берилди. Уйқуси қочди. Сал илгари ўзи ўқиган мактабга борганди. Кўнгли тўлмади. Нима қилиш керак? Мактабни кўтариш... Илмни кўтариш... Кўлимиздан ҳеч нарса келмайди? Келди! Бепарволик ёмон.

Профессор Ҳасан Бўриев Қумқўрғон туманидаги 14-мактабда ўқиган. Маҳаллада яхши гап қалдирадиган ўқиди. “Профессор мактаб кутубхонасига 1000 дан зиёд китоблар олиб келаяпти. Ўқувчилар учун, ха-ха, яхши ўқиган йигирма нафар болага кийим-бош, мактаб формаси совға қилаяпти. Эшитдик. Савоб-да, савоб. Яна... 500 туп қўчат олиб борибди. Ҳозир зўр ўсаётган экан...”

“Профессор ўқиган мактабга катта шоирлар билан келибди. Зўр айём экан-да. Э-э, буни байрам деса бўлади, мушоира қизийди, би-ир мактабни кўриб келайлик...”

Мактабнинг мактаб бўлганига етмиш йил тўлаптики, ҳалигача бирорта халқ шоири келмаган. Мана, Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азим, Халқ ёзувчиси, “Тафаккур” журнали бош муҳаррири Эркин Аъзам мактаб бағрида. Бир томонда устозлар, бир томонда ёшлар, ўқувчилар, ён томонда ну-ронийлар, вужудлар нигоҳларга айланган.

Усмон Азим денгиз тўлкинларидай бўлиб шезьр ўқияпти. Эркин

Аъзамнинг сўзлари тоғдай оғир ва залворли. Ўртада совға қилинган китоблар. Илм дарёси. Шу битта мактабдан саккиз нафар фан доктори чиққан. Айтишга осон бу. Улар шу мактабда ўқиб мактаб яратганлар. Ўйлаб туриб хайрон қоласиз. Мактаб туман марказидан 30-35 километр узоқда, чеккадаги мактаб.

Сўз фан доктори, профессор Ҳасан Бўриевга берилди:

– Яқинда кўп китоб ўқиган ўқувчилар ўртасида танлов ўтказамиз. Голибларга мукофот... Ҳозирча сир. Яна, тўғарақлар очамиз. Ботаника, биология, богдорчилик, шахмат...

Эркин Аъзам қобиргани ёндириб ўтадиган сўзларни айтди: “Девор дарс бермайди. Ўқитувчи дарс беради”. Ўзингиз кўнглингиздан ўтказинг-да. Ибн Сино болалигида оддий хонақода устозидан дарс ол-

ган. Устоз тоғ бўлса, жўшқин сой, тошқин дарё пайдо бўлади. Тоғ йўқ жойда дарё оқадими? Дарёлар тоғдан бошланади.

Мактаб — ҳаёт дарахтининг томири. Шохлар ва теран томирлар бирликда қудратлидир. Янги Ўзбекистон мактаб остонасидан бошланади! Қумқўрғон туманидаги 14-мактабда дарахтнинг кўркам шохлари ва теран томирлари дийдо-ри тантанаси.

Мактаб ҳовлисида устозлар экиб, ўстириб кетган улкан чинорлар соясида мактаб ўқувчилари Мастона Эргашева, Махфуза Худойбердиева мушоирага кизгинлик кўшиди.

Мактаб дарвозасида меҳмонлар кузатилмоқда. Мактаб ўқувчилари қўл силқимокда: “Биз сизларни яна кутамиз”.

Менгнор ОЛЛОМУРОД

МЕТРО

Кулоқчиндан янграг мусика, Куйланади эски бир ретро. Бу гапимдан чиқарма сийка, Сени менга эслатар метро...

Манзил эса Новзага етар, Кичик кўнгли бўлади катта. Сени руҳинг кўриниб кетар, Новза деган метро бекатда...

Метродаги... энг ширин хис-ку! Шамоллардай дилга еласан. Ер устида учрашганмиз-ку, Хаёлимга нега келасан?!

Алмашардик онда-сонда хат, Исминг яшар кўнгли қаърида. Исминг билан аталар бекат, Хаёлимнинг метроларида...

Кулоқчиндан янграг мусика, Куйланади эски бир ретро. Бу гапимдан чиқарма сийка, Сени менга эслатар метро...

СЎРОҚ

Мен уни эсласам қалбим исийди, Дилдаги совуқлик қорни, ҳудожон?! Изҳор очилмади, тилимни тийдим Ёки бу андиша, орми, ҳудожон?

Сени излаб кўкка назар соламан, Рухимга қувватни сандан оламан, Дунё кенг десалар хайрон қоламан, Кўзимга бу дунё торми, ҳудожон?

Бахт билан қоришиб, ҳам ёниб яшай, Гаму андуҳлардан ҳам тониб яшай, Битта ишора бер, қувониб яшай, Бир кўнгли менга ҳам зорми, ҳудожон?

Туғилгандан бери унга ёрсан-ку, Дилдаги андиша ғурур орсан-ку, Шу кизнинг кўнглида ўзинг борсан-ку, Ёнингда менга жой борми, ҳудожон?!

РАССОМ

Феруз Исломова

Қўлига меҳрдан мўйқалам тутиб, Кўнглидан ижодни дардлари сизар. Ташвишлар расмини бир зум унутиб, Рассом бу дунёнинг расмини чизар...

Бу иш туюлади унга ҳузурли, Қайгулар алишар бахт номлига. Бу қаро дунёни чизади нури, Борадида ахир рассомлигига...

ЖИГАРРАНГ

Сен ҳақда ўйладим, олгум тан, Ҳижрон билан қилдим тинмай жанг. Жигаррангни яхши кўраман, Кўзларингга ўхшайди у ранг.

Бу замонда севги оддий иш, Вафосизлар қилар бу ишни. Мен истаيمان кўзлар аталмиш, Жигарранг дарёга чўкишни.

Алмашини қилмайди қанда Ҳижрон — соғинч, дилда ишқ саси. Жула ғўзал яратилганда Яратганининг композицияси.

Ҳақат ишқ деб танда оқар қон, Ишқдан бошқа барчаси рўё. «Дунё яшил» деган гап ёлгон, Жигаррангдан иборат гўё.

Севмаслики сева олмасман, Сениз мени ҳол-аҳволим танг. Жигаррангни яхши кўраман, Кўзларингга ўхшайди у ранг...

БАХТ

Менинг яқин бегонагинам, Менинг таниш энг нотанишим. Суратингга термулиб ҳар дам, Ўтди менинг кўп ёзу кишим...

Қарзим кўпу... мен тилайман бахт, Ушбу одат отди кўп илди. Менга соғлик тилайди ҳар вақт Менга яқин йирокдаги киз.

Қувонч билан дилни гашлайман, Кўзларимдан тўқилмайди хун. Мен шундоғам бахтли яшайман, Бу дунёда борлигинг учун...

Эркин ХОЖИМУҲАММАД
Тошкент вилояти

Шавқат қўшқунлар

	Нодир Имомов – 30 июль (1959) – рассом, Ўзбекистон бадий ижодкорлар уюшмаси аъзоси.		Мурод Азхархўжаев – 1 август (1967) – рассом, Ўзбекистон бадий ижодкорлар уюшмаси аъзоси.
	Икболжон Илхомов – 30 июль (1968) – рассом, Ўзбекистон бадий ижодкорлар уюшмаси аъзоси.		Меҳридин Раҳматов – 4 август (1977) – актёр, Ўзбек Миллий академик драма театри актёри, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист.
	Ширин Ҳасанова – 31 июль – балет артисти, Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон давлат академик катта театри балет артисти.		Нарғиза Маткаримова – 6 август – актёр, Ўзбекистон давлат ёш томошабинлар театри актёри.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси жамоаси уюшма аъзоси, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси, филология фанлари номзоди, доцент	Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси жамоаси уюшма аъзоси, таниқли таржимон
Бойбўта ДЎСТҚОРАЕВ нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига ҳамдардик билдиради.	Низом КОМИЛОВ нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур ҳамдардик билдиради.
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси жамоаси уюшма аъзоси, адиб	Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси жамоаси уюшма аъзоси
Сафар КАТТАБОЕВ нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия билдиради.	Лола ПИРМАТОВА нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.
Ўзбекистон композиторлари ва бастакорлари уюшмаси жамоаси уюшма аъзоси, бастакор, педагогика фанлари номзоди, профессор	Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси жамоаси уюшма аъзоси, ёзувчи
Қўлош МАМИРОВ нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардик билдиради.	Рашидхон ШУКУРОВ нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

Тадбиркорлар ва сармоядорлар диққатига!
“Ko'chmas mulk savdo xizmati”
МЧЖ очик танлов савдоларига таклиф этади!

“Ko'chmas mulk savdo xizmati” МЧЖ томонидан ташкил этилган очик савдоларига, “Чилонзор буюм савдо комплекси” АЖнинг 2021 йил 27 июлдаги 212-сонли буюртмаомасига асосан, “Чилонзор буюм савдо комплекси” АЖ худудида қурилиши режалаштирилган ошхона шохобчасининг ижарага олиш ҳуқуқи кўйилмоқда:

1 дона ошхона шохобчасининг умумий майдони-34,3 м² савдо шохобчасининг бир м² учун бошланғич боҳоси – 8 050 000 сўм, жами бошланғич баҳоси – 276 115 000 сўм.

Савдода иштирок этиш истагини билдирган талабгорлардан аризалар ушбу хабарнома чоп этилган санадан бошлаб расмий иш кунлари соат 10:00 дан 16:00 гача қабул қилинади (13:00 дан 14:00 гача тушлик). Талабгорларнинг таклифлари 2021 йил 30 август кунни соат 11:00дан бошлаб кўриб чиқилади. Энг юқори таклифни берган талабгор билан сотувчи ўртасида келишув битими тузилади. Таклифларни қабул қилиш охири муддати 2021 йил 27 август кунни соат 18:00да тўхтатилади. Танлов савдоси шу кунни бўлиб ўтмаган тақдирда, такрорий савдоси 2021 йил 14,29 сентябрь ҳамда 14,29 октябрь кунлари бўлиб ўтади.

Лицензия RR-0001.

ЁН ДАФТАРДАН

***
Қарилик юки ёшлар учун оғирлик қилади.

***
Янги келин чақалоги билан янада ғўзал бўлади.

***
Табиат бўш-баёв одамлардан фарқлироқ, бўшлиқни дарров тўлдирди, қўяди.

***
Кеч бўлсада ўзини англаб етгандай бўлдим. Аммо яқиндан кўнглим тўлмади.

***
Ҳақиқатни излаш пайтида тоғнинг ийқотишдан эҳтиёт бўл.

***
Бир камчилики такрорлавириш кейинчалик сен учун одатий ҳолага айланиб қолади.

***
Бугун бағринга олганинг эргага бошинга чиқиб олиши мумкин.

***
Ирдангта қуддорлик, виждонингта қудлик қил.

***
Бахт ҳар бир инсоннинг эшигини ҳеч бўлмаганда бир марта қоқди.

***
Душман ортиришдан чўчиган одам ҳеч қачон дўст тополмайди.

***
Кўп гапиришга чек қўйилмас экан, кам гапликка эришиб бўлмайди.

***
Агар сўхбатдошингиз унга гапириш

ЎЗБЕК ТОНИШАН ЧУЧУМА

***
навбати келишига ишонмаса, билингки, сизни эшитмаган бўларди.

***
Бир тоифа одамларнинг айтадиган гапи кўп, лекин маънисини йўқ, иккинчиларида айтадиган гапи кам, аммо салмоғи кўп.

***
Билимнинг наслигини тан олмас экансан, уни оширишга ҳеч қачон киришолмайсан.

***
Севгини мустаҳкамлашнинг ишончли йўли — янада кучлироқ севиш.

***
Атрофимдаги илмди, ақли, доно одамларни қўлимдан келгунча ўргандим ва шунга амин бўлдимки, ҳаётнинг мураккаб йўллари мотанат ила босиб ўтганларгина бора-бора ОДДИЙЛИК деб аталуви шарафга эришар экан.

***
Нима учун ўлиш мумкин бўлса, ўша учун яшаса бўлади.

Мухаммад ТОШБОЛТАЕВ, профессор

Ўzbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент - 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Электрон почта манзили: uzas.gzt@mail.ru

Муассис: ЎЗБЕКISTON ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

Бош муҳаррир: Салим АШУРОВ

Ҳамқоримиз: akfa

Тахриратга келган кўғезмалар тахсил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри тахрират нуктаи назаридан фарқланishi мумкин.

Маъсул қўғиб: Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир: Абдумажид АЗИМОВ
Саҳифаловчи: Нигора ТАШЕВА

Газета 2014 йил 26 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президентни Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида томонидан 0283 рақам билан рўйхатга олинган.
Адади - 1240. Буюртма Г - 744.
Ҳажми - 3 босма табоқ, А - 2.
Нашр кўрсаткичи - 222.
Ташиқлотлар учун - 223. 1 2 3 4 5 6

«Шарқ» нашриёт- матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонаси.
Босмаҳона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41- уй.
Босишга топшириш вақти - 21.00.
Босишга топширилди - 23.00.

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ
Сотувда нархи эркин.

ISSN 2181-614X
9 772181 614000

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-57-42
Санаъат бўлими: 233-56-40
Назм ва наср бўлими: 233-58-60